БУХЫ ОРОНУУДАЙ ПРОЛЕТАРИНАР, НЭГЭДЭГТЫ!

Бурят-Монголой ҮНЭН

ВКП(б)-гэй Бурят-Монголой Обкомой, БМАССР-эй Верховно Соведэй ба ВКП(б)-гэй Улан-Удын Горкомой орган

№ 41 (5970)
ФЕВРАЛИИН 23
ЧЕТВЕРГ
1950 он

Сэн 20 мүнгэн.

Мүнөөдэр бухы советскэ арад Зэбсэгтэ Хүсэнүүдэйнгээ 32-дохи жэлэй ойе һайндэрлэжэ байна.

Советскэ Союзай Зэбсэгтэ Хүсэнүүд мандаха болтогой!

Манай агуүехэ вождь ба багша нүхэр Сталин мандаха болтогой!

Советскэ гүрэнэй алдарта Зэбсэгтэ Хүсэнүүд

Манай агуүехэ Эхэ ороной арадуудба советскэ сэрэгшэд алдарта Зэбсэгтэ Хүсэнүүдэйнгээ 32-дохи жэлэй ойе политическэ ба ажалай угаехэ дэбжэлтын оршон байдалда тэмдэглэжэ байна.

Советскэ Зэбсэгтэ Хүсэнүүдые эмхидхэлгэ ба бэхижүүлгэ хадаа Владимир Ильич Ленинэй ба Иосиф Виссарионович Сталинай нэрэнүүдтэй, большевистскэ партиин ажал-ябуулгатай таһаршагүй холбоотой. Эдэнэр болбол Агуүехэ Октябрьска революциин ба гражданска дайнай гал дүлэн соогуур шэнэ түхэлэй, арад зонтойгоо нигта холбоотой, арадайнгаа революционно туйлалтануудые шэн зоригтойгоор хамгаалжа шадаха армиие байгуулаа һэн. Амгалан байгуулалтын жэлнүүдтэ агуүехэ Сталинай ба большевистскэ партиин сэсэн мэргэн хүтэлбэреэр Советскэ Арми, Авиаци ба Уһан-Сэрэгэй Флот шэнэ научна принципүүд дээрэ эмхидхэгдэһэн, түрүү зэргын техникээр, дэлхэй дээрэ эгээл түрүү сэрэгэй наукаар зэбсэгжүүлэгдэһэн байна. Энээнэй ашаар советскэ Зэбсэгтэ Хүсэнүүд хүсэн түгэс болоһо, дайн сэрэгэй тохёолдобол Эхэ ороноо хамгаалхаар бэлэн байгаа.

Үнгэрһэн гушан хоёр жэлэй туршада советскэ Зэбсэгтэ Хүсэнүүд болбол алдарта замаар ябажа гараа. Тэдэнэр хадаа социалистическэ гүрэнэйнгөө нэрэ хүнэй, эрхэ сүлөөе ба бэеэ даанхай байдалые капиталистическэ оронуудай добтолгоһоо хамгаалжа шадаа.

Дэлхэйн хоёрдохи дайнай үедэ советскэ Зэбсэгтэ Хүсэнүүд бүхэдэлхэйн түүхэтэ илалта туйлаа. Тэдэнэр болбол бүхы саг үеын ба бүхы арадуудай агуүехэ полководец Генералиссимус И. В. Сталинай хүтэлбэри доро ябажа, фашистска Германиин ба империалистическэ Японины сэрэгүүдые үй бута сохёод, советскэ гүрэнөө нэрэтэй түрэтэйгөөр хамгаалһан, Европын арадуудые фашистска богоолшолгоһоо сүлөөлһэн байна. Дэлхэйн хоёрдохи дайнда Сталинска сэрэгэй наука түгэс илалта туйлаа. Советскэ Зэбсэгтэ Хүсэнүүд болбол оньһон нарин зэбсэгтэй, дүршэл түгэс командна составтай, морально-дайшалхы дээдэ шанартай, мүнөө үеын түрүү зэргын арми байһанаа харуулаа.

Амгалан сагай үедэ советскэ сэрэгшэд хадаа оронойнгоо хилэнүүдые хёрхоор сахижа, социалистическэ түрэнэйнгөө интересүүдые һэрэмжэтэйгээр хамгаалжа байна. Тэдэнэр болбол Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агуүехэ дайнай дүй дүршэлые шудалан абана, мэргажэл шадабаряа улам дээшэлүүлнэ, Эхэ оронойнгоо үгэһэн шэнэ техникые амжалтатайгаар шудална. Уласхоорондын оршон байдал болбол политическэ, сэрэгэй ба техническэ эрдэмээ дээшэлүүлхыень, жаяг заршамаа ба эмхидхэлээ бэхижүүлхыень советскэ сэрэгшэдһээ эринэ.

Манай социалистическэ орон болбол дайнай һүүлэй үедэ амгалан ажабайдалаа зохёожо, ажахы ба культураа хүгжөөжэ байна. Харин тиихэдэ империалистнууд шэнэ дай бэлэдхэжэ, буу зэбсэгээ түхеэрэнэ. Советскэ Союз хадаа бүхы гүрэнүүдтэй эб найрамдалтай байха гэжэ ехээр оролдоно, дай үүдхэгшэдтэ эсэргүүсэн, эб найрамдалай түлөө эсэшэ сусашагүйгөөр тэмсэнэ. Эб найрамдалай, демократиин ба социализмын түлөө Советскэ Союзай арадуудтай хамта Европын ба Азиин арадай демократиин оронуудай 800 гаран миллион хүнүүд эдэбхитэйгээр тэмсэжэ байна. Мүнөө эдэ хүсэнүүд илагдашагүй!

Советскэ Союзай арадууд болбол дайнай һүүлэй сталинска табанжэлые амжалтатайгаар бэелүүлжэ байна. 1949 оной эсэстэ СССР-эй бүхы промышленностиин валова продукцинь дайнай урда тээхи 1940 оной үйлэдбэрилгые холо үлүүлэн гараад, 1950 ондо тогтоогдоһон хэмжээнһээ дээшэлээ. Хүдөө ажахыда гайхамшагта амжалтанууд туйлагдаа, манай орон дотор ороохо таряанай проблемэ гүйсэд шиидхэгдээ. Культура ба эрдэм болбосорол урган хүгжэжэ байна.

Нүхэр Сталинай хүтэлбэри доро советскэ арад манай Эхэ ороной экономическа ба сэрэгэй хүсэ шадалые хэлбэришэгүйгөөр дээшэлүүлнэ.

Советскэ Зэбсэгтэ Хүсэнүүд арадай амгалан ажалые хамгаалан сахижа байна. Сталинска Конституцяар советскэ сэрэгшэдтэ олгогдоһон агуүехэ эрхэнүүд хадаа Эхэ орондоо, советскэ арадтаа ба большевигүүдэй агуүехэ партида үнэн сэхээр алба хэлгэдэ тэдэниие зоригжуулна. Тэдэнэр болбол СССР-эй Верховно Соведтэ һунгаха һунгалтын үдэрые сэрэгэй ба политическэ һуралсалда эрхим амжалтануудые туйлажа угтаха хүсэлэнтэй. Эхэ оронойнгоо улам саашадаа хүгжэн бадархын түлөө һунгалтын үдэртэ советскэ сэрэгшэд, бүхы советскэ хүнүүдтэл адляар, коммунистнууд ба партийнабэшэ хүнүүдэй сталинска блогой кандидатнуудта голосуудаа нэгэн хүн шэнгеэр үгэхэ байна.

Хүсэн түгэлдэр советскэ Зэбсэгтэ Хүсэнүүд мандаха болтогой!

Советскэ арадай бүхы илалтануудые зоригжуулагша ба эмхидхэгшэ большевигүүдэй агуүехэ парти мандаха болтогой!

Коммунистическэ партиин ба советскэ арадай агуүехэ вождь, багша, манай түрэл нүхэр Сталин мандаха болтогой!

ССР Союзай Зэбсэгтэ Хүсэнүүдэй Министрын ПРИКАЗ

1950 оной февралиин 23 — № 21 — Москва город

Нүхэд солдадууд ба матросууд, сержантнууд ба старшинанууд! Нүхэд офицернүүд, генералнууд ба адмиралнууд!

Мүнөөдэр Зэбсэгтэ Хүсэнүүд болбол Советскэ Армиин ба Уһан-Сэрэгэй Флодой гушан хоёрдохи жэлэй ойе һайндэрлэжэ байна.

Коммунистическэ партяар ба тэрээнэй агуүехэ вождьнор Ленин ба Сталинаар байгуулагдаһан Советскэ Арми ба Уһан-Сэрэгэй Флот хадаа Советскэ Союзай гүрэнэй интересүүдые найдамтайгаар хамгаалагша байһанаа социалистическэ Эхэ оронойнгоо эрхэ сүлөөгэй ба бэеэ даанхай байдалай түлөө шэрүүн шанга байлдаануудта гэршэлэн харуулаа.

Советскэ Армиин ба Уһан-Сэрэгэй Флодой гушан хоёрдохи жэлэй ойтой дашарамдуулан солдадууд ба матросуудые, сержантнууд ба старшинануудые, офицернүүд, генералнууд ба адмиралнуудые амаршалнаб.

Дайшалхы ба политическэ бэлэдхэлээ улам саашань нарижуулха ябадалдаа шэнэнүүд амжалтануудые туйлахыень Армиин ба Уһан-Сэрэгэй Флодой бүхы командна болон рядовой составта хүсэнэб.

Алдарта ойе тэмдэглэн ЗАХИРХАМНИ хадаа:

Мүнөөдэр, февралиин 23-да, манай Эхэ ороной столица - Москвада, союзна республикануудай столицануудта, мүн тэрэшэлэн Калининградта, Львовто, Хабаровскда, Владивостогто ба герой-городуудта: Ленинградта, Сталинградта, Севастопольдо ба Одессэдэ артиллерийскэ хорин буудалгаар салют хэхэ.

Советскэ Зэбсэгтэ Хүсэнүүд мандаха болтогой!

Манай хүсэн түгэс Эхэ орон мандаха болтогой!

Манай алдарта большевистскэ парти мандаха болтогой!

Советскэ арадай ба тэрэнэй Зэбсэгтэ Хүсэнүүдэй илалтануудые зоригжуулагша ба эмхидхэгшэ—манай агуүехэ вождь ба багша нүхэр Сталин мандаха болтогой!

ССР Союзай Зэбсэгтэ Хүсэнүүдэй Министр,
Советскэ Союзай Маршал ВАСИЛЕВСКИЙ

Советскэ Армиин 32 жэлэй ойдо зорюулагдаһан баярай суглаанууд

Столицын ажалшад болбол ССР Союзай Зэбсэгтэ Хүсэнүүдэй 32 жэлэй ойе үргэнөөр тэмдэглэжэ байна. Фабриканууд ба заводуудта, эмхи зургаанууд ба һуралсалай газарнуудта, агитпунктнууд, клубууд, культурын байшангууд ба ордонгуудта лекцинүүд болон элидхэлнүүд хэгдэнэ. Агуүехэ вождьнор В. И. Ленинэй ба И. В. Сталинай хүтэлбэри доро Советскэ Армиин бэелүүлһэн гайхамшагта илалтанууд тухай тэдэ элидхэлнүүд, лекцинүүд доторнь хэлэгдэнэ.

Советскэ Армиин 32 жэлэй ойдо зорюулагдан, хүдэлмэришэд,—стахановецуудтай, интеллигенцитэй ба Советскэ Армиин сэрэгшэдтэй хамтадаа партийна, советскэ, комсомольско ба профсоюзна организацинуудай хэһэн баярай суглаанууд столицын районуудта болобо.

Моссоведэй нэрэмжэтэ театр соо болоһон баярай суглаанда Сталинска районой Электролампова, Трансформаторна, Инструментальна, Машина бүтээлгын заводуудай, Щербаковой нэрэмжэтэ комбинадай ба бусад предприятинуудай 100 шахуу түлөөлэгшэд суглараа.

Нэрьемэ шанга альгаташалгаар угтажа, Хүндэтэ Президиумдэ ВКП(б)-гэй ЦК-гэй Политбюрое нүхэр И. В. Сталин түрүүтэйгээр һунгаа.

СССР-эй Зэбсэгтэ Хүсэнүүдэй 32 жэлэй ой тухайда Советскэ Союзай Герой генерал-майор С. И. Миронов элидхэл хэбэ.

Тэрэшэлэн Красногвардейскэ, Сокольническо ба Советскэ районуудта баярай суглаанууд болоо.

Суглаанда хабаадагшад нүхэр И. В. Сталинда эльгээгдэхэ амаршалгануудые айхабтар ехэ баяртайгаар баталан абаба.

Советскэ Армиин һайндэртэ

Главкинопрокадай Бурят-Монголой республиканска конторо Советскэ Армиин үдэртэ зорюулан, республикын городууд ба аймагуудай кинотеатрнууд, культурын байшангууд ба клубуудай экранууд дээрэ харуулхын тулада Советскэ Армиин илалтануудые харуулһан кинокартинануудые эльгээбэ.

Улан-Удын «Прогресс» ба «Эрдэм» гэжэ кинотеатрнуудта энэ үдэр «Берлинэй уналта» (нэгэдэхи ба хоёрдохи серинүүд) харуулагдаха байна. Тэрэшэлэн республикын аймагууд ба городуудай ажалшадта «Үдэрнүүд ба һүнинүүд», «Еһото хүн тухай повесть», «Залуу гварди», «Эльбэ дээрэ уулзалга» гэһэн ба бусад кинокартинанууд харуулагдаха юм.

Улан-Удын пионернүүдэй Ордондо «Советскэ Армиин XXXII жэлэй ой» гэһэн ханын газетэ гаргагдаһан ба Советскэ Армиин дайшалхы хүсэ шадалые харуулһан фотовыставкэ эмхидхэгдэһэн байна.

Февралиин 21-23-най үдэрнүүдтэ костёр эмхидхэгдэхэ ба Эсэгэ ороноо хамгаалгын дайнда хабаадагшадтай уулзалга болохо юм. Тэрэшэлэн энэ үдэртэ зорюулһан концерт харуулагдаха байна.

Бурят дунда һургуулиин (Улан-Удэ) класс бүхэн уран гоёор зохёогдоһон фотовыставкэнүүдые эмхидхээ. Советскэ Армиин илалта тухай һурагшадтай хөөрэлдөөнүүд үнгэргэгдэнэ. Мүн немецко-фашистска булимтарагшадта эсэргүү дайнда хабаадагшадтай уулзалга хэгдэхэ юм.

Ашаа тээгшэдэй амжалта

СЭЛЭНГЭ. (Телефоноор абтаба). Февралиин 21-дэ Загустай станциин коллектив (начальнигынь нүхэр Монарёв) СССР-эй Верховно Соведтэ һунгаха һунгалтануудай хүндэлэлдэ стахановска вахтада жагсаад, энэ үдэр 98 вагон нүүрһэ ашажа үдэрэйнгөө даалгабариие 200 шахуу процент гүйсэдхэбэ.

М. Новикова.

СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Указ

Нүхэр М. З. Сабуровые Ленинэй орденоор шагнаха тухай

СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшын Орлогшо ба СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй дэргэдэхи Гүрэнэй Түсэблэлгын Комитедэй Түрүүлэгшэ нүхэр М. З. Сабуровай түрэһөөр 50 наһа гүйсэһэнтэйнь дашарамдуулжа ба СССР-эй ажахын байгуулалтын талаар аша габьяануудыень тэмдэглэжэ, нүхэр Максим Захарович Сабуровые Ленинэй ордендоор шангаха.

СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ
Н. ШВЕРНИК.

СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Секретарь
А. ГОРКИН.

Москва, Кремль.
1950 оной февралиин 17.

БМАССР-эй Статистическэ Управлениин мэдээсэлһээ

Манай республика дотор 1950 оной январь һарада социалистическэ мүрысөөн урда урдынхиһаа үргэнөөр дэлгэрһэнэй ашаар, олонхи предприятинууд, үйлэдбэриингөө түсэбүүдые үлүүлэн дүүргээ. Тиихэдэ, зарим министерствонууд ба предприятинууд һарынгаа программые дүүргээгүй.

Валова продукци үйлэдбэрилэн гаргаха түсэбөө республикын промышленность бүхы дээрээ 95,3 процент дүүргээ. Тиин, валова продукци гаргалга 1949 оной январь һарынхиһаа 14,3 процентээр ехэ болоо.

Республикын 19 предприятинуудай 11-ниинь һарынгаа түсэбүүдые үлүүлэн дүүргээ. Тэрэ тоодо «Маслопром» трест — 217 процент, Ленинэй орденто ПВЗ—104 процент дүүргэһэн байна.

Эдеэ хоолой промышленностиин Министерство һарынгаа түсэбые 101 процент, нютагай промышленностиин Министерство — 93, промышленна барилгын материалнуудай управлени — 63, кооперативна промышленность — 83 процент дүүргэһэн байна.

Промышленна гол шухала продукци гаргалга дүүргэгдэһэн ба үлүүлэн дүүргэгдэһэн байна. Жэшээнь, шулуу нүүрһэ малталга — 102, электроэнерги гаргалга — 104, сонхын шэл үйлэдбэрилгэ — 118, колбасна зүйлнүүдые гаргажа — 104 процент дүүргэгдээ. Тиихэдэ, зарим продукци үйлэдбэрилгын түсэб дүүргэгдээгүй.

Республикын түрүү предприятинууд

Хүндэлэлэй доскада бэшэгдэбэ

1950 оной январь һара соо манай республикын промышленна ба транспортна предприятинуудаар ССР Союзай Верховно Соведтэ һунгаха һунгалтануудай хүндэлэлдэ социалистическэ мүрысөөн үргэн далайсатайгаар дэлгэрээ. Предприятинуудай коллективүүд һунгалтануудай үдэрые — мартын 12-ые ажалай үндэр бүтээсэр угтахын тула стахановска вахтада жагсаа. Тиин, тэдэнэй олонхинь январь һарынгаа программануудые болзорһоонь урид дүүргэжэ, түсэбһөө гадуур ехэхэн хэмжээнэй продукци үйлэдбэрилэн гаргаа.

БМАССР-эй Министрнүүдэй Совет ба ВКП(б)-гэй Обкомой бюрогой тогтоолоор үнгэрэгшэ январь һарада һайнаар хүдэлмэрилһэн Ленинэй орденто ПВЗ-гэй ТЭЦ, Галуута-нуурай рудоуправлени, мяха-консервын комбинат, механизированнэ шэлэй завод, БМАССР-эй нютагай промышленностиин Министерствын «Металлоширпотреб» завод, Усть-Баргажанай заганаһай комбинат ба бусад хамта 29 түрүү предприятинууд дайнай һүүлэй сталинска табанжэлэй түрүүшүүлэй республиканска Хүндэлэлэй доскада бэшэгдэбэ.

Советскэ сэрэгшэдтэ—алдар соло!

★ ★ ★

СССР-эй Зэбсэгтэ Хүсэнүүд—амгалан ажалые найдамтайгаар хамгаалагша

Генерал-лейтенант А. В СУХОМЛИН

Зэбсэгтэ Хүсэнүүдэйнгээ 32 жэлэйнь алдарта ойе манай Эхэ ороной арадууд болон советскэ сэрэгшэд политическэ ба ажалай туйлай ехэ дэбжэлтын оршон байдалда угтажа байна.

Коммунизм байгуулагша советскэ арад СССР-эй Верховно Соведтэ һунгаха һунгалтануудта бэлэдхэжэ байна.

Социалистическэ Эхэ орондоо, манай бүхы илалтануудые эмхидхэгшэ ба зоригжуулагша агуухэ Сталиндаа хизаарлашагүй ехэ инаг дурлалаар дүүрэн советскэ хүнүүд мартын 12-то гүрэнэйнгөө засагай хүбүүд басагадые һунгахань бшуу.

Манай арад болбол агуухэ вождь ба багша нүхэр Сталиние өөһэдынгөө түрүүшын кандидат болгон нэрлэнэ.

Нүхэр Сталинай хүтэлбэри доро жагсан ябажа, советскэ арад болбол оронойнгоо экономическэ ба сэрэгэй хүсэ шадалые хэлбэришэгүйгөөр дээшэлүүлнэ, Эхэ оронойнгоо алдар соло ба баялигые арбидхана.

1949 оной эсэстэ манай промышленность хадаа 1950 ондо бүтээхээр хараалагдаһан валова продукциин хэмжээе үлүүлбэ. Социалистическэ хүдөө ажахымнай гайхамшагта амжалтануудые туйлаа. 1949 ондо орооһото культурануудай валова ургасань 7,6 миллиард пууд болоо.

Байгаалиие шэнэдхэн хубилгаха сталинска агуухэ түсэб хэрэг дээрээ бэелүүлэгдэжэ байна.

Манай орон дотор арадай материальна энхэ һайн байдалынь хэлбэришэгүйгөөр һайжаржа байна.

Искусство, литература болон наука шэнэ шэнэ амжалтануудые туйлана.

Большевистскэ партяар ударидуулагша советскэ арад өөрынгөө хэтын уг зорилго тээшэ — коммунизм тээшэ найдамтайгаар дабшажа ябана.

Советскэ арадай амжалтанууд хадаа арадай демократиин оронуудай ажалшадта, эб найрамдал, демократи ба социализмын талые бариһан бүхы хүнүүдтэ зоригжуулагша үльгэр жэшээ боложо үгэнэ.

Капиталистическэ оронуудта— США-дэ, Англида, Францида, Италида ба бусад оронуудта — экономическа унал һандарал боложо байна, эдэ оронууд хадаа экономическа шэнэ кризистэ улам бүри ехээр нэрбэгдэжэ байна. Капиталай бүхы оронуудта хүдэлмэригүйдэлгэ ургана, ажалшадай ажабайдалайнь хэмжээ айхабтар ехээр доошоо ороно, олониитэ зоной үгыр лэгэнь ехэдэжэ байна.

Өөһэдынгөө дотоодын хүсэнүүдтэ этигэхээ болиһон капиталистическэ гүрэнүүд хадаа сэрэгэй блогуудые галзуу мэгдүүтэйгээр бүридхэнэ, сэрэгэй базануудые байгуулна, армиинуудайнгаа тоое болон сэрэгэй хэрэгсэлнүүдтэ гаргашануудаа ехэдхэнэ. США болон Англиин империалистическэ зонхилогшод гадаадын агрессивнэ политика ябуулна, дэлхэй дээрэ англо-американска зонхилолгые хүсөөр тогтоохо гэжэ эрмэлзэнэ.

Энэнэр хадаа Советскэ Союзда болон арадай демократиин оронуудта эсэргүүгээр агрессиин хүсэнүүдые элсүүлжэ, дэлхэйн шэнэ дай бэлэдхэжэ байна. Зүгөөр эдэнэй гэмтэ түсэбүүдэйнь таһалдаха байһаниинь лабтай.

Эб найрамдалай талые баримталагшадай һүүлэй жэлнүүдтэ дэлгэрһэн, хүдэлөөн хадаа дай үүдхэгшэдтэ харюу сохилто хэжэ шадаха туйлай ехэ хүсэн болонхой.

Антиимпериалистическэ лагериин хүсэнүүдынь үлэр бүхэндэ ургажа ба бүхэжэжэ байна.

Агуухэ хитад арадай түүхэтэ илалта ба Германска демократическа республикые тогтооһон ябадал хадаа империализмые сохиһон туйлай ехэ сохилто мүн.

1950 оной февралиин 14-дэ СССР-эй ба Хитадай Арадай Республикын хоорондо Договор болон Хэлсээ баталалга хадаа эб найрамдал ба демократиие бүхы дэлхэй дээрэ бүхэжүүлгын хэрэгтэ тон ехэ туһа нэмэри мүн. Эдэ түүхэтэ хэлсэнүүд хадаа 700 миллион шахуу хүнүүдтэй советскэ ба хитад арадуудай союзые болон хани барисаае бүхэжүүлнэ.

Агуухэ Сталинай хүтэлбэри доро Советскэ Союз болбол эб найрамдалай ба уласхоорондын аюулгүй байдалай хэрэгые хамгаалжа эб найрамдалай түлөө хэлбэришэгүйгөөр тэмсэнэ, өөрынгөө илагдашагүй ехэ хүсэндэ этигэл найдабаряар түгэлдэр байна.

«Оньһон нарин зэбсэглэлтэй, дүршэл түгэс командна составтай, морально-дайшалхы дээдэ шанартай, мүнөө үеын түрүүклассна армибайжа дайе дүүргэһэн манай алдарта Советскэ Арми хадаа советскэ арадай амгалан тайбан зохёон байгуултын ажалые ба аюулгүй байдалыень найдамтайгаар хамгаална... СССР-эй Зэбсэгтэ Хүсэнүүд хадаа дэлхэй эзэмдэн зонхилхоор забдагшадай ба алибаа агрессорнүүдэй һүрыень дарана. Советскэ арад өөрынгөө алдарта армида найдажа шадаха байна». (ВКП(б)-гэй ЦК-гэй хандалгаһаа).

Дэлхэйн түрүү хүнүүд, эб найрамдалай интересүүдые шухалада бододог бүхы хүнүүд болбол дай үүдхэһэн хэндэшье харюу сохилто хэжэ шадаха, гансахан лэ хүсэн гээшэ гэжэ Советскэ Армиие харана.

«...Эб найрамдалда дуратай манай орондо эсэргүү шэнэ дайе империалистнуудай хэрбээ үүдхээд байгаа һаань, эб найрамдалда дуратай бүхы дэлхэйн арадуудаар дэмжэгдэһэн Советскэ Союз ямаршье агрессорые һамна сохихо гэжэ советскэ хүнүүд этигэнэ». (Мүн тэндэ).

★ ★ ★

Советскэ гүрэнэй Зэбсэгтэ Хүсэнүүд хадаа Агуухэ Октябрьска социалистическэ революциин ба гражданска дайнай гал дүлэн соогуур урган түрэһэн, гадаадын гүрэнүүдэй интервенциин болон сагаангвардеецүүдэй хүсэнүүдтэ эсэргүүсэн, манай ороной хүдэлмэришэд ба таряашадай тэмсэл соо хатуужаһан байха юм.

Арадайнгаа революционно туйлалтануудые шэн габьяатайгаар ба илалта түгэлдэрөөр хамгаалжа шадаха, арадтаяа ниилэн нэгэдэнхэй армиие, шэнэ түхэлэй армиие байгуулга хадаа большевистскэ партиин, тэрэнэй вождьнор Ленин ба Сталинай туйлай ехэ габьяань мүн.

Большевистскэ партяар ба агуухэ Сталинаар ударидуулагша советскэ Зэбсэгтэ Хүсэнүүд үнгэрһэн 32 жэл соо түүхэтэ илалтануудай алдар солоор суурхаһан, бэрхэшээлтэй дайшалхы замаар ябажа гараһан байна.

Эдэ хүсэнүүд хадаа капиталистическэ богоолшолгын аюулһаа советскэ оронойнгоо арадуудые хоёр дахин абарһан, социалистическэ гүрэнэйнгөө нэрэ түрэ, эрхэ сүлөө болон бэеэ даанхай байдалые баатарлигаар хамгаалһан байха юм.

1918—1920 онуудта зэбсэгжэл багатай Советскэ Арми хадаа Германи, Англи, США, Франци ба Японоиин интервентнүүдэй сэрэгүүдые һамна сохиһон, сагаангвардеецүүдэй сэрэгүүдые бута сохиһон байна.

Тиин, уласхоорондын империализмын сэрэгэй түрүүшын добтолгонь бүримүһэн таһалдаһан байгаа.

Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агуухэ дайн манай Эхэ орондо тохёолдоһон бүхы дайнуудһаа эгээл хэсүү шанга ба эгээл хүндэ хүшэр дайн хадаа советскэ Зэбсэгтэ Хүсэнүүдэй туйлай ехэ шалгалтань байһан юм.

Манай арми, авиаци болон уһан сэрэгэй флот хадаа нүхэр Сталинай хүтэлбэри доро жагсан ябажа, советскэ бүхы арадтаяа хамта энэ шалгалтаяа нэрэтэй түрэтэйгөөр дабажа гараа, социализмын туйлалтануудые аршалан хамгаалаа, фашистска богоолшолгын аюулһаа дэлхэйн бүхы арадуудые абараа.

Советскэ Зэбсэгтэ Хүсэнүүд хадаа гитлеровскэ Германиин сэрэгүүдые үй бута сохёо.

Германиин унаһанай һүүлдэ дүрбэн һара болоод байхада Советскэ Арми ба Уһан Сэрэгэй флот хадаа японско империалистнуудые үгэ дуугүйгөөр капитулировалхыень баалаһан байна.

СССР-эй Зэбсэгтэ Хүсэнүүдэй илалтануудынь тушаан болоһон ушаралнууд бэшэ, харин экономическа ба политическэ хүсэ шадалаар түгэлдэр манай социалистическэ общественнэ ба гүрэнэй байгуулалтын булюу һайн байһанда үндэһэлһэн, гүнзэгы социальна үндэһэ баримтатай юм.

Манай орон хадаа дайсанда сохилто үгэхын тулада материальнашье, мүн морально-политическэ талаараашье большевистскэ партяар ба нүхэр Сталинаар бэлэдхэгдэнхэй байгаа.

Нэгэшье капиталистическэ орон хадаа манай советскэ Эхэ орон шэнгеэр нэгэдэнхэй, морально-политическэ талаараа жагсанхай байгаагүй, байжа шадахашьегүй.

Морально-политическэ нэгэдэл, зориг бадаруулагша советскэ патриотизм, арадуудай хани барисаан хадаа немецко-фашистска эзэмдэгшэдтэ эсэргүү тэмсэлдэ манай арадай ба армиин дабагдашагүй ехэ хүсэниинь байһан юм.

Советскэ Арми хадаа шэнэ түхэлэй арми, бодото арадай арми мүн.

Буржуазна бүхы гүрэнүүдэй арминууд болбол өөһэдынгөө ба колониальна арадуудые дарлалтын арминууд мүн.

Советскэ Армиин туйлай ехэ хүсэнүүдэй эшэ үндэһэниинь юуб гэхэдэ, тэрэ хадаа интернационализмын, бусад арадуудые хүндэлэлгын, бүхы арадуудай хоорондо эб найрамдал сахин байгуулга ба баталан бүхэжүүлгын ёһоор хүмүүжүүлэгдэнэ.

Советскэ Армиин хүсэниинь юундэб гэхэдэ, тэрэ хадаа түрүү ёһоор эмхидэнхэй, дайшалхы түрүү зэргын техникээр зэбсэгжэнхэй, мүн большевистскэ партяар ба агуухэ Сталинаар урган дэбжүүлэгдэһэн ба хүмүүжүүлэгдэһэн, дүй дүршэлөөр баян командна составтай байна.

Советскэ Арми болбол дэлхэй дээрэ эгээл түрүү Сталинска сэрэгэй наукаар зэбсэгжэнхэй. Нүхэр Сталинаар зохёогдоһон сэрэгэй наука хадаа урдань сэрэгэй искусствын үгэһэн хамаг бүхы эрхим һайн ба түрүү зүйлнүүдые бэедээ шэнгээжэ абанхай ба марксистско-ленинскэ һургаалай үндэһэ һуури дээрэ сэрэгэй хэрэгэй хүгжэлтын зүб замуудые тодорхойлһон байна.

Советскэ Зэбсэгтэ Хүсэнүүд хадаа нүхэр Сталинай сэхэ хүтэлбэри доро жагсан ябажа, стратегическэ түсэбүүдыень бэелүүлэн, өөһэдынгөө дайсадта эсэргүүгээр байлдаһан ба тэдэниие илаһан байна.

Ленин—Сталинай агуухэ партиин хүтэлбэри хадаа Советскэ Союзай Зэбсэгтэ Хүсэнүүдэй хүсэн түгэлдэр байһанайнь эшэ үндэһэн мүн.

Зэбсэгтэ Хүсэнүүдэй 32 жэлэйнь ойе тэмдэглэхэ зуураа, манай бүхы арадта адляар, советскэ сэрэгшэд хадаа Эхэ оронойнгоо сэрэгэй хүсэ шадалые улам бүри шангадхахын түлөө тэмсэхээр бүримүһэн зоригжонхой.

Советскэ сэрэгшэд өөһэдынгөө сэрэгэй болон политическэ бэлэдхэлые хэлбэришэгүйгөөр дээшэлүүлнэ, жаяг заршамаа бүхэжүүлнэ, советскэ арадай эб найрамдалай зохёон байгуулхы ажалые һэрэмжэтэйгээр хамгаална.

Агуухэ Советскэ Союз ба советскэ арадай гениальна вождь И. В. Сталин эб найрамдалай хэрэгые хамгаалан байна. Прогрессивнэ хамаг бүхы хүн түрэлтэн ба демократическа арадууд мүнөө бата бэхи ба үни удаан сагай эб найрамдалда найдаһан өөһэдынгөө бүхы найдабаринуудые СССР-эй эб найрамдалда дуратай гадаадын политикатай, нүхэр Сталинай нэрэтэй холбоно.

Уранзураашa Б. Белопольскиин зураһан зураг.

(«Искусство» хаблал). ТАСС-ай фотохронико.

★

Степан ЩИПАЧЕВ

ИЛАЛТЫН ТУГ

Дүтэлэн, дүтэлэн, ойртон байба илалта.
Дүрэжэ байһан рейхстаг өөдэ сэрэгшэд
Утаан тортог, нэрьеэн дундуур зүдхэжэ,
Улаан тугаа үргөөд, гэшхүүр үгсэнэд.

Энэ илалта тээшэ эрид дабшаабди,
Эршэтэ дайнай захыень харахаа оролдон.
Теэд урдамнай бүтүү утаан байгша һэн,
Толгойдомнай буурал үһэн нэмэгшэ һэн.

Хүр саһата Клинһээ, Сталинградһаа
Харата дайсадай жадааргаа түлан байгаашa
Үндэр, тойруу энэ гэшхүүр хүрэтэрнай
Угаа холо, ута харгы байгаа һэн.

Теэд ерээбди. Урдамнай дариин утаан соо
Түглын һууна һүрөө бууреһан рейхстаг.
Тэрээн дээрэ манай тугай далбамсаар
Тэрэ дороо газар дэлхэй толоршоо.

Ш. НИМБУЕВ оршуулба.

Солдадай баяр

Би 1939 — 40 онуудай һуралсалай жэлдэ Бичурын аймагай Шэбэртын долоон жэлэй һургуулиие дүүргэжэ гараад, хэдэн жэл болоһонойнгоо һүүлээр Советскэ Армиин зэргэдэ абтаһан байгааб. Тэрэ гэһэнһээ хойшо түрэл Советскэ Армиингаа зэргэнүүдтэ алба хэжэ, Эхэ оронойнгоо амгалан тайбан ажабайдалые сахилсажа ябанаб.

Советскэ Армиин XXXII жэлэй ойтой дашарамдуулан, нютагайнгаа һургуулиин багшанарые, һурагшадые ба бүхы нютагаархидаа үнэн зүрхэнһөө амаршалха зуураа, ажал хүдэлмэридөөшье, һуралсалдаашье эрхим амжалтануудые туйлахыень хүсэнэб.

Советскэ Армиин зэргэдэ алба хэжэ байхадаа өөрынгөө идейно-политическэ бэлэдхэлые шангадханаб.

Эрдэм номдо һураһанайм ашатуһа эндэ ехээр мэдэрэгдэнэ. Мүнөө эндэ ябахадаа сталинска табанжэлые болзорһоо урид дүүргэхэ тэмсэлдэ туйлажа байһан амжалтанууд түхайтнай ходо дуулажа, урматай зоригтой ябадагби. Мүн тэрэшэлэн һургуулиингаа һурагшадые хододоо һанажа, тэдэнэртэ үнэн зүрхэнэй баяр хүргэжэ ябадагби.

Б. Санжиев, Советскэ Армиин солдат.

Советскэ Армиин хүндэтэ солдат

ЧЕРИКОВ. **(Могилевско область),** февралиин 21. (ТАСС). Анютино тосхондо олон хүнүүдэй хабаадалсаһан суглаан болоо. Тэндэхи 70 наһатай колхозник Д. Н. Тяпин болбол Советскэ Армиин алдарта зам тухай өөрынгөө нютагайхидта хөөрэжэ үгэбэ. Эсэгэ ороноо хамгаалгын дайнай жэлнүүдтэ Дмитрий Николаевич героическа шэн габьяа харуулһан байна. 1941 оной зунай үглөөгүүр үүр сайжа байхада, Анютино тосхоной шадар, Сож мүрэнэй хажууда Советскэ Армиин соединениин ба гитлеровскэ эзэмдэгшэдэй хоорондо байлдаан болоһон байгаа. Советскэ сэрэгэйхид хадаа фашистнуудай добтолгонуудта героическа хатуу сохилтонуудые үгэһэн байха юм. Үдэшэлэн дайсан тэрэ участок дээрэ хэдэн танкнуудые хаяһан байгаа. Тэгшэбэшэ байлдаанда полкын туг баригшань баатаршалга харуулан наһа бараһан байгаа. Байлдаанай боложо байхыень хаража байһан колхозник Тяпин яажашьеһаа тугыень абаха гэжэ шиидэбэ. Снарядуудаар хахар удар хахалуулжархиһан газар дээрэ, һомонуудай шуугян эшхэрэлдэн байтар, советскэ патриот соединениингээ нангин тугые байлдаанай поли дээрэһээ гаргажа абаһан байха юм.

Хоёр жэлһээ үлүү болзор соо патриот Тяпин энэ тугаа нюдэнэйнгөө сэсэгы мэтэ хадагалжа байһан байгаа. Немецко-фашистска эзэмлэгшэдһээ тосхоноймгоо сүлөөлэгдэмсөөр, Дмитрий Николаевич соединениин командованида тугаа тушааһан байна.

Д. Н. Тяпинай шэн габьяае Эхэ оромнай үндэрөөр сэгнэжэ, Улаан Тугай орденоор шагнаһан байна. Нүхэр Тяпин болбол соединениин личнэ составай список соо хэзээ мүнхэдэ байхаар оруулагданхай.

★ ★

Байгша оной февралиин 14-дэ Бурят-Монголой Областной Сэрэгэй Комиссар, полковник А. В. Смуров немецко-фашистска булимтарагшад эсэргүү тэмсэлэй фронт дээрэ дайшалхы габьяа харуулһанай түлөө шагнагдаһан, Галуута-Нуурай станциин зам заһабарилгын хүдэлмэришэн О. Ч. Манидареевтэ Ленинэй орден барюулба.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: (зүүн гарһаа) полковник А. В. Смуров О. Ч. Манидареевтэ орден барюулжа байна. (Дундань) майор Н. Г. Красильников.

Н. Балдуевай фото.

Дайнай герой—ажалай стахановец

Сэлэнгын МТС-эй тракторист Одо Чойропович Манидареев Улаан Армиин уялгата албанда татагдажа, тэрэнэй үни холоһоо хойшо хүлеэжэ байһан баярта үдэр ерэбэ.

Айл аймаг, үетэн нүхэдынь Одоёо мордуулхадаа: «Эсэгэ ороноо хамгаалгада үнэн сэхээр алба хэжэ, хэрэгтэй сагай болоо һаа хэзээдэ бэлэн ябаарай» гэжэ захиһан нютагаархинайнь захяа Одын ойндо бүхөөр хадагалагдаба.

Манидареев Тбилисскэ сэрэгэй округто, 74-дэхи горно стрелково полкын 2-дохи ротодо алба хэжэ эхилбэ. Талын тарган хүрьһые элдүүрилжэ һураһан тракторист хадаа орьёл үндэр уула хадануудыешье дамжахадаа түмэр морёороо дабшуулһан шэнгеэр түбэгшээл бэрхэшээлнүүдһээ тунхаринагүй. Дайшалхы-политическэ бэлэдхэлэйшье талаар эрхим һуралсалаараа шалгарна. Улангүй отделениин командир болгогдобо.

1941 ондо Эхэ орондомнай гэнтэ добтолон ороод, 1942 оной намар немецко-фашистска булимтарагшад Кавказ худар шуһата гараа һарбайжа, тэндэхи зоной амгалан тайбан ажабайдал эбдэхые забдаба. Закавказска фронтын сэрэгшэд дайсанай добтолгые үхэлтэ шанга сохилтоор угтаба...

Ноябриин шэмэрүүн хүйтэн һүни бороо саһан бордоһолжо, бүрэнхы һүниин хараае таһалдуулба. Красная Поляна гэжэ добуунай боори өөдэ хирэ хирэ болоод лэ ракетэ сагаалхина. Байд гээд лэ эндэ тэндэ автомат тор-д—тар-д гэлдэнэ. Үүрэй сайхын ойротохолоор тэрэ добуун өөдэ үнгын ракетэнүүд шэдэгдэжэ эхилбэ. Һүр һүлдөө бууураһан һүлэмхи зэбүүн хоолойгоор ойг—ойг гэжэ хашхарха абяан немецүүдэй зүгһөө дуулдана. Ара үбэр хоёрһоо алад холын газарта дальнобойно буугай бүн-бүн гэжэ һүрэхэ абяан дуулдажа, шэмээгүй номгон агаарые хаха зүһэн һүүгэнэлдэһээр шэхэнэй үзүүртэ ошожо тэһэрнэ. Дайсанай артиллерийскэ буудалганууд боложо, добын оройгоор снарядууд тэһэржэ эхилээ бэлэй. Үндэрэй орой дээрэ байһан Советскэ Армиин сэрэгшэдые бүһэлэн абахые һэдэһэн фашистнар үүрэй хираанаар добуун өөдэ мүлхижэ эхилбэ. Тэдэнэр аадар шэнги аянгын һомоор шэрбэгдэн гэдэргээ сухарижа, нүхэ уруугаа гулдиралдана.

Тэрэ үндэрэй оройдо байһан горно-стрелково полкынхидой дунда Одо Манидареев өөрынгөө отделениие толгойлон ябаба. «Алхамшье сухарихагүй» гэһэн приказ абтанхай.

— Ородууд, плендэ орогты! Хүнөөр олон, хүсөөр булюубди! — гэжэ хашхаралдана немецүүд.

Тэдэнэр буугай һомонһоо ондоо харюу дуулаагүй.

Тэрэ үдэр нэтэрэн зүйраһан фашистнар хэдэ удаа добтолго хэжэ добын орой өөдэ дүгташалдабашье, урагшаа ябабагүй.

Олон хүнүүд шархатажа, түрүү линиһээ гарана. Хэды үсөөрбэшье дайсанай түрилтые бариха гэһэн приказ эбдэршэгүй хуули болон манайхидай зориг бадаруулба.

Пулеметчик үгэ дуугаранги унашаба. Отделениин командир Манидареев тэрэниие халаан ороод, пулемёдой галаар дайсаниие хиргуулна. Тиигэжэ байтарань толгой руунь халуу бусалан улаан шуһан адхараа бэлэй.

— Халагни, харатайгаар шарх туулба гээшэб, — гэжэ гүбэд гэһэн «Үхэтэрөө дайсаниие табихагүй бди» гэжэ батаар хэлэбэ. Тиигэжэ буугаа гарһаа табингүйгөөр тулалдаһаар байба. Санитарнууд тэрэнэй шархые уяад дайнһаа гаргахэ гэхэдэнь, тангаригаа дүүргэһэн байнаб, — гээд арсаба.

Бүхэли үдэр соо тулалдаан гэлжэлбэ. Дайсанай добтолго дэргэ сохигдожо, шархатаһан О. Манидареев госпитальда абаашагдаба.

Закавказска фронтын командованиин приказаар нүхэр Манидареев Ленинэй орденоор шагнагдаһан байна.

★ ★ ★

Хэдэн хоног үнгэрһэн хойноһоо һэрин гэхэдээ дулаахан гэр соо, зөөлэхэн дэбисхэр дээрэ хэбтэжэ байгаа бэлэй. Эдэгэжэ госпитальһоо гараһанайнгаа удаа мэргэн буудагшадай училищи дүүргээд, фронт ошожо, дайшалхы замаа үргэлжэлүүлбэ. Эсэгэ ороноо хамгаалгын дайниие Кенигсбергтэ дүүргэлсээ.

1946 ондо Советскэ Армиин зэргэһээ табигдажа, түрэл нютаг Бурят-Монголдоо ерэбэ.

Советскэ арад хадаа дайн сэрэгээр ушаруулагдаһан шархые эдэгээлгэхэ хүдэлмэри үргэн фронтоор дэлгэрүүлбэ. Дайнай һүүлэй сталинска табанжэл соо түмэр замай транспортые түрүүшын ээлжэндэ һэргээн бодхоохо ба хүгжөөхэ ябадалые хангаха зорилго табигдаба.

Манидареев Галуута-Нуурай станциин 16-дахи дистанцида замай заһабарилагшаар хүдэлмэрилжэ эхилбэ. Мүнөө даалгабаряа хэдэ дахин үлүүлэн дүүргэдэг эрхим стахановецуудай нэгэн болонхой. 1949 оной августын 7-до, түмэр замайхидай үдэртэ нүхэр Манидареев эрхим хүдэлмэриин түлөө мүнгэн шанда хүртэһэн байна.

Советскэ патриот Манидареев Эхэ оронойнгоо аша туһада мэдэрэлтэйгээр хүдэлмэрилжэ байна.

Н. Цыбенов.

Би моряк болохоб

Би мүнөө Мухаршэбэрэй аймагай Сутайн долоон жэлэй һургуулиин 7-дохи класста һуража байнаб. Энэ һургуулияа эрхимээр дүүргэхын тулада номоо оролдосотойгоор үзэнэб.

Советскэ Союзайнгаа һүр жабхаланта Зэбсэгтэ Хүсэнүүдэй зэргэдэ алба хэжэ, Агуухэ Эхэ ороноо хамгаалгын хэрэгтэ ами наһаяа зорюулха гэһэн хүсэлэн миниин зүрхэндэ үнинһөө хойшо түрэнхэй.

Тиимэһээ, һургуулияа дүүргэжэ морской училищида ороходо шиидэнхэйб. Тиин, Эхэ оронойнгоо үнэн сэхэ патриот — моряк болохоб.

Б. Содномов,
Сутайн долоон жэлэй һургуулиин һурагша.

БУРЯТ-МОНГОЛЫЕ САГААНГВАРДЕЕЦҮҮДҺЭЭ БА ИНТЕРВЕНТНҮҮДҺЭЭ СҮЛӨӨЛҺЭН ҮДЭРҺӨӨ ХОЙШО ҮНГЭРҺЭН ГУШАН ЖЭЛЭЙ ОЙДО

...ят-Монголые сагаангвардеецүүд ба интервентнүүдһээ сүлөөлһөө хойшо гушан жэл 1950 ...мартын 2-то гүйсэхэнь. Гушан жэлэй саада тээ бурят-монгол ...большевигүүдэй партиин хүтэлбэри доро, аха бологшо ород ...ай туһаламжаар ба сагаангвардеецүүдэй ба интервентнүүдэй ... муухай бандануудые ...ута сохиһон шэн габьяата ... Армиин туһаламжаар ...арадуудай эбтэ ба нэгэн ...оо зол жаргалтай ба хүгжэнгэлиг ажаһууха эрхэ ...

...сагаангвардеецүүдһээ ба интервентнүүдһээ Бурят-Монголой сүлөөлэгдэһэнһөө хойшо үнгэрһэн гушан ...ойн гайхамшаг түүхэдэрые манай республикын ...шад хадаа СССР-эй Верховнэй ...тэ һунгаха һунгалтада бэлэдхэлтэй холбоотой ...кэ политическэ ба ажалай ...алтын оршон байдалда, ...ороноо хамгаалгын Агууехэ ...йнай илалта түгэсөөр дүүрэһэн ...й һүүлээр Ленин — Сталинай ...иин хүтэлбэрээр советскэ арадай социалистическэ байгуулалтада шэнэ шэнэ ехэ ...эмжалтануудые түйлаһан, ...ай Эхэ ороной промышленностиин, хүдөө ажахын, культурын ...н түгэс хүгжэлтэ хангаһан ба ...ай һүүлэй сталинска табанжэлэй ...бэлзорһоонь урид дүүргэжэ ...оршон байдалла угтажа ...

...урят-Монголой ажалшад ябаһан гараһан алдарта замаа харахада зүураа, Бурят-Монголые сагаангвардеецүүдһээ ба интервентнүүдһээ сүлөөлхын түлөө тэмсэһэн Улаан ...ин ба улаан партизануудай ...рлиг тэмсэлые, ленинско-...инска национальна политикые ...ришагүйгөөр бэелүүлһэнэй үндэһэн дээрэ, Ленин—Сталинай ...үүехэ партиин хүтэлбэри ...ибжа, социалистическэ байгуулалтын талаар 30 жэлэй туршада түйлаһан гайхамшагта амжалтануудаа омог баяртайгаар ...элжэ байна.

I.

...ой центртэ эхилһэн Агууехэ Октябрьска социалистическэ ...и тэндэ илаад, «...заха хизаарнуудта зайлашагүй дэлгэрхэ ... байгаа. Үнэхөөрөөшье, ...убилалтын түрүүшын үдэрнүүдһээ захалан, революциин долгин ...даа хойто зүгһөө эхилээд, хизаарнуудые хойно хойноһоонь эзэлэн, бухы Россида ...һэн байна» (Сталин, Зохёолнууд, том IV, нюур 160). Революциин долгин Бурят-Монголыешье ...һэн.

...сагаангвардеецүүд-юнкернүүдэй контрреволюционно восстаниин дараалһанай һүүлээр, 1917 оной декабрьда Зүүн Сибириин центр — ...ск городто засаг түрэ Советүүдэй гарта ороһон байна. Верхнеудинскда (мүнөө Улан-Удэ), ...засаг түрэ болбол 1918 ...февральда Советүүдэй гарта ...һэн. 1918 оной түрүүшын хахадта Зүүн Сибирьтэ ба Забайкальеда Советүүд хаа хаанагүй ...даһан байха юм.

...урят-Монголой ажалшад Зүүн ...ин ба Забайкальеын хүдэлмэришэдэй центрнүүдэй большевистскэ партийна организацинуудай хүтэлбэреэр, нютагай Советүүд дамжуулан хэдэ хэдэн революционно хэмжээ-ябуулгануудые ...лээ һэн. Шэнэ административна аппарат байгуулагдаһан. Нютагай Советүүд Улаан ...иин отрядуудые ба хүдэлмэришэдэй милици байгуулһан, шахтануудые, типографинуудые, банкнуудые болон промышленна зарим предприятинуудые национализироваһан, 8 часай хүдэлмэриин үдэр ...һон байна. Бухы кабинетскэ ...сэрэгэй мэдэлэй газарнууд ...ай Советүүдэй газарай орон ...угтөө һэн. Худалдаа ...анай промышленна бурят ...олзын прогрессивнэ ...гардаһан байгаа. Үгытэйшүүл ба улаанармеецүүдэй ...ртэ элсэ хоолоор туһалхын ..ула, тэдэнние үрһөөр хангахын ..ула нюдарган баяшуулай ...таряае хуряан абаха ябадал ...эрэглэгдэдэг байгаа.

...гай нюдарган баяшуулай ...й, ламанар ба попуудай, ...меньшевистскэ этэгээдүүдэй ...уазна националистнуудай ...амаршье һэдэлгэнүүд ба ...онууд хадаа советскэ засагай ...алтын ба бэхижэхын түлөө ...урят-Монголой ажалшадай ...эдэбхитэ тэмсэлыень һулаашадаагүй.

...вистскэ партиин ударидалгаар советскэ засагай түлөө ...тэмсэл дотор бурят-монгол ...ба агуухэ ород арадай ...охи хани барисаан улам ... байгаа.

... Октябрьска социалистическэ революциин илалта, советскэ засагай амжалтанууд ба тэрэнэй хаа хаанагүй бухэжэлгэ хадаа империалистическэ державануудай дунда, большевигүүдэй партиин хүтэлбэри доро революционно хүдэлмэришэдөөр ба тарияашадаар түүхын газаа тээ хаягдаһан помещигүүдэй, капиталистнуудай ба Советскэ засагай бусад бухы дайсадай дунда айхабтар ехэ сошордол гаргаһан байгаа.

Эдэ бухы антисоветскэ хүсэнүүд — харин империалистнууд ба дотоодын контрреволюци болбол залуу Советскэ республикада эсэргүүгээр хүсэеэ нэгэдүүлэн ороһон байгаа. Тэдэнэр хадаа Советскэ Россиин заха хизаарнуудые бултыень шахуу эзэмдэн абажа, тэндэ контрреволюционно буржуазиин засаг дахин тогтооһон байна.

1918 ондо Маньчжуриин территориһоо хоёр дахин добтолһон ба улаангвардеецүүд болон Забайкальеын партизануудаар хоёр дахин үй бута сохигдоһон атаман Семеновой сагаангвардейскэ сэрэгүүд интервентнүүдһээ нилээд ехэ туһаламжа абаад, 1918 оной намар Забайкальеда лахинаа добтолон ороһон байна. Апрелиин 5-да Владивостогто англо-японско десант буулгагдаба. 1918 оной августын эхиндэ интервентнүүдэй шэнэ десант—Япониин, США-гэй, Англиин, Франциин сэрэгүүд Владивостогто буулгагдаба. Японско империалистнууд «...Приморьеые буляан эзэлээд, Советүүдые тараан намнаһан ба һүүлдэнь буржуазна журамуудые һэргээн болхооһон, сагаангвардейскэ үймөөшэдые дэмжэһэн байна» (ВКП(б)-гэй түүхын хуряангы курс, Бурмонгиз, 1947 он, нюур 335).

1918 оной сентябриин һүүлээр японско булимтарагшад Верхнеудинск хүрэбэ. 1919 оной хабар американска интервентнүүдшье Прибайкальеда добтолон оробо. Байкалһаа баруугаар англо-французска хүлһэншэд — колчаковецүүд зоргоороо аашалжа байгаа.

Харин гүрэнэй интервентнүүд ба сагаангвардеецүүд болбол Сибирьтэ, Дальна Востогто, Бурят-Монголдо шуһата терророй, хара муухай реакциин журам тогтоогоо һэн. Коммунистнуудые, хүдэлмэришэдые ба Советскэ засагые һайшаадаг байһан бухы ажалша тарияашадые арестовалдаг, зэрлиг муухайгаар зобоодог ба буудажа аладаг байгаа. Партизанууд ба амгалан һууһан улад зониие зобоохо хэһээхын тула тосхонуудта ба улусуудта хэһээлтын экспедицинүүд эльгээгдэдэг һэн; түрмэнүүд дүүрэнхэй байгаа. Сагаангвардейскэ алууршадай гараар бата хатуу революционернүүд В. М. Серов, Ц. Ц. Ранжуров, К. А. Масков ба бусад олон хүнүүд алуулагдаһан байна. Гансахан Троицкосавскда (Кяхта город) 1920 оной эхиндэ политическээр гэмнэгдэжэ хаагдаһан 1500 шахуу хүн буудагдажа ба сабшагдажа алагдаһан байха юм. Интервентнүүд ба сагаангвардеецүүд болбол ажалшадые тонодог, тосхон ба деревнинүүдые галдадаг байгаа.

Сагаангвардеецүүдэй ба японско интервентнүүдэй шуһата хэрэг үйлэеэ хэхэдэнь тэдэндэ нютагай контрреволюционно хүсэнүүд: нюдарган баяшуул, ноёд, наймаашад, ламанар, попууд, буржуазна националистнууд, меньшевигүүд ба эсэрнүүд эдэбхитэйгээр туһалдаг һэн.

Колчаковско-семеновско сагаангвардеецүүдэй ба харинн интервентнүүдэй политикын контрреволюционно ба арадта харша байһыень Бурят-Монголой ажалшад ажабайдал дээрэһээ ойлгожо үнэншэһэн байна.

Ленин—Сталинай партиин уряалаар Бурят-Монголой ажалшад Советскэ Россиин бухы ажалшадта адляар харинн интервентнүүдэй сэрэгүүдэй добтолгодо эсэргүү, революцияар унагаагдаһан мүлжэгшэ ангинуудай үймөөнүүдтэ эсэргүү бүгэдэарадай тэмсэлдэ жагсалсаһан байха юм. Энэ тэмсэлэй эмхидхэгшэнь ба хүтэлбэрилэгшэнь большевигүүдэй парти байгаа.

1918 оной августда Томскдо болоһон ниитэсибирскэ подпольно партийна конференци хадаа РКП(б)-гэй ЦК-гэй заабаряар Сибириин большевигүүдэй ба бухы ажалшадай шухала ба түрүүшын ээлжээнэй зорилго — Советскэ засагые дахин тогтоохын түлөө зэбсэгтэ тэмсэл хэхэ зорилго табиһан байна. 1918 оной ноябрьда Верхнеудинскда РКП(б)-гэй Прибайкальска подпольно комитет байгуулагдаба. РКП(б)-гэй Прибайкальска подпольно комитет ба большевигүүдэй нютагай партийна организацинууд хүдэлмэришэдэй, ажалша ниитэ тарияашадай дунда, партизанска отрядууд соо ба дайсанай сэрэгүүд дотор угаа ехэ хүдэлмэри ябуулһан юм, сагаангвардеецүүд ба интервентнүүдтэ эсэргүү зэбсэгтэ восстани бэлэдхэһэн байна.

Большевистскэ нүлөөн хаа хаанагүй нэбтэржэ байгаа. Бурят-Монголой ажалша олониитэ болбол сагаангвардеецүүдтэ ба интервентнүүдтэ эсэргүү тэмсэлдэ улам улам эдэбхитэйгээр хабаадалсаһан байна.

Империалистическэ гүрэнүүд тниxэдэ гол найдабарияа Сибирьтэ, Омскдо өөрынгөө табиһан адмирал Колчагта даалгаад байһан юм.

«Угаа ехэ арми суглуулһан Колчак болбол 1919 оной хабар Волгодо шахуу хүрөөд ябаа. Большевигүүдэй эрхим хүсэнүүд Колчагай урдаһаа шэглүүлэн хаягдаһан ба комсомолецууд, хүдэлмэришэд татагдаһан байна. 1919 оной апрельдэ Улаан Арми болбол Колчагта хатуу сохилто үгэн диилээ һэн. Удангүй колчаковско арми болбол бүхы фронтнуудаар сухарижа эхилээ һэн» (ВКП(б)-гэй түүхын хуряангы курс, Бурмонгиз, 1947 он, нюур 350).

Колчагай диилдэлгэ ба Улаан Армиин добтолго тухай мэдээнүүд хадаа сагаангвардеецүүдтэ ба интервентнүүдтэ эсэргүүгээр Сибирьтэ хэгдэһэн арадай восстанида дайшалхы сигнал болоһон байгаа. Бурят-Монголдо хүсэ ехэтэ партизанска хүдэлөөн улам үргэнөөр дэлгэрбэ. Контрреволюцида эсэргүү зэбсэгтэ восстанинууд эхилбэ. Советскэ засаг дахин тогтоогдожо байгаа.

Түрүүшээр Бурядай баруун нютагууд колчаковецуудһаа сүлөөлэгдөө һэн.

1919 оной декабриин һүүлээр Иркутск городто сагаангвардеецүүдтэ эсэргүү восстани эхилбэ. 1920 оной январиин 5-да восстани, хэһэн хүдэлмэришэд ба тарияашад городые эзэлэн абажа, январиин 21-дэ бүхы засаг түрэ Иркутска ревкомдо ороһон байна.

Колчаковско армиин үлэгдэлнүүд бүримүһэн үй бута сохигдожо, Колчак өөрөө арестовалагдаад, Иркутска ревкомой гаргаһан шиидхэбэриин ёһоор буудагдан алагдаа һэн.

Интервентнүүдтэ ба сагаангвардеецүүдтэ эсэргүү хатуу шанга тэмсэл Забайкальеда үшөө үргэлжэлһөөр байгаа.

1919 оной ноябрьда РКП(б)-гэй Прибайкальска подпольно комитет болбол арадай восстани эмхидхэхэ тухай шиидхэбэри абаһан байна. Декабриин тэнгээр партизанска отрядуудай эдэбхитэй ябуулганууд хаа хаанагүй эхилбэ. 1919 оной декабриин 22-то Прибайкалиин сэрэгэй-революционно партизанска главна штаб Прибайкальеда сэрэгэй байдал соносхоо һэн.

Улаан Армида сохюулаад сухарижа ябаһан интервентнүүдэй ба сагаангвардеецүүдэй сэрэгүүдтэ эсэргүүсэн, партизанска отрядууд эдэбхитэй тэмсэл ябуулба. Партизанска отрядуудые деревнинүүд ба улусуудай ажалша зон эдэбхитэйгээр дэмжэдэг байгаа.

1920 оной февральда Улаан Армиин Зүүн фронтын гол хүсэнүүдэй дүтэлһэн ба сэрэгүүдэй Забайкальска бүлэгэй Иркутскһаа Верхнеудинск городто хүрэжэ ерэһэн ябадал хадаа городые сүлөөлхын тулада зохид оршон байдал байгуулаа һэн.

Улаан Армиин сэрэгүүд ба партизанска отрядууд хатуу шанга байлдаануудай һүүлээр, 1920 оной мартын 2-то Верхнеудинск городые сагаангвардеецүүдэй бандануудһаа ба интервентнүүдһээ сүлөөлһэн байна.

Бурят-Монголһоо сагаангвардеецүүдые ба интервентнүүдые намналга Верхнеудинск городые сүлөөлһэн ябадалаар гол түлэб дүүрэһэн байха юм.

Бурят-Монголые сагаангвардеецүүдһээ ба интервентнүүдһээ сүлөөлгэ хадаа манай республикын ажалшадай ажабайдалда агууехэ события мүн байгаа. Советскэ засаг дахин тогтоогдожо, Бурят-Монголой ажалшад социализм байгуулжа эхилһэн байгаа.

II.

Агууехэ Октябрьска социалистическэ революцияар сүлөөлэгдэһэн бурят-монгол арад Ленин—Сталинай партиин ударидалгаар өөрынгөө гүрэн түрые ба өөрынгөө шэнэ, социалистическэ ажабайдалые Советүүдэй туг доро байгуулжа эхилһэн юм. Нүхэр Сталинай үүсхэлээр 1923 ондо Бүхэроссийска Центральна Гүйсэдхэхэ Комитедэй Президиумэй гаргаһан шиидхэбэреэр Бурят-Монголой Автономно Советскэ Социалистическэ Республика байгуулагдаа һэн.

Бурят-Монгол АССР-эй байгуулагдаһан ябадалые республикын ажалшад тон баяртайгаар угтаһан байна. Сомоной, булучна, хүдөөгэй, хошуунай ба городской Советүүд болбол Бурят-Монгол АССР-эй байгуулагдаһаниие халуунаар амаршалһан олон тоото тогтоолнуудые гаргадаг һэн. Бурят-Монгол АССР-эй байгуулагдаһан ябадал хадаа агууехэ Советскэ Союзай нэгэн ба эбтэй бүлэ дотор эрхэ сүлөөтэй, адли тэгшэ эрхэтэй хүгжэлтые бурят-монгол арадта хангаа.

Советскэ гүрэн ба большевистскэ парти болбол үнгэрһэн сагай хүшэр хүндэ үлэгдэлые — бурят-монгол арадай экономическа, политическэ, культурна гээгдэлые усадхаха талаар ехэ хүдэлмэри ябуулаа.

Большевистскэ партиин, советскэ правительствын ба манай вождь нүхэр Сталинай өөрын бодото эсэгын анхарал оролдолгын ашаар, агууехэ ород арадай аха дүүгэй туһаламжаар Бурят-Монгол хадаа урда сагта хаанта Россиин гээгдэнхэй заха хизаар байһанаа, советскэ засагай жэлнүүдтэ түрүү социалистическэ республика болоо. Бурят-Монголой социалистическэ байгуулалтын талаар туйлаһан амжалтанууд болбол «колониальна Зүүн зүгэй арадуудта өөрыгөө сүлөөлхын түлөө тэмсэлдэнь үльгэр жэшээ ба уряал боложо үгэнэ» (БМАССР-эй XV жэлэй ойдо зорюулһан ВКП(б)-гэй ЦК-гэй амаршалгануудһаа).

Кремльдэ Бурят-Монголой ажалшадай делегацитай уулзалга дээрэ нүхэр Молотов иигэжэ хэлэһэн байна: «Бурят-Монгол республика болбол Советскэ Союзай эгээл холын республика мүн. Тиибэшье, Москваһаа эгээл холын энэ республикада советскэ засаг, ленинско-сталинска парти хододоо анхаралтайгаар хандадаг байһан ба Бурят-Монгол республикын тогтоһонһоо хойшо эхилэн, мүнөө саг хүрэтэр нүхэр Сталинай зүгһөө өөрынь саг үргэлжын анхарал хандуулагладаг байна гэжэ бидэнэр хэлэхэ ёһотойбди».

Хэрбээ архинай арбаад заводуудые ба кустарна мастерскойнуудые тоолоогүй һаа, революциин урда тээхи Бурят-Монгол хадаа өөрынгөө промышленностьгүй байһан юм. Хизаар ороной байгаалиин угаа ехэ баялигууд, тон үнэтэй ашагта малтамалнууд ашаглагдангүй үлэдэг һэн.

Бурят-Монголой хүдөө ажахын гол һалбари — малажал хадаа советскэ засагай урда тээ гээгдэнги ба бүдүүлиг байгаа. Олонхи малнууд ба эрхим бэлшээринүүд арад зоной гарта байдаггүй, харин бүлэг мүлжэгшэдэй гарта байдаг һэн. Хүдөөгэй зонуудай 5 процент шахуунь лэ болодог байһан ноёд ба нюдарган баяшууд болбол бүхы үгытэйнэрэй ажахынуудһаа хоёр хахад дахин олон малтай байгаа юм. Нүүдэл байдалтай малшад болбол үгытэй ядуу ба үлэн хооһон байдалтай байгаа.

Революциин урда тээ Бурят-Монголдо газартарияалан тон багаар эрхилэгдэдэг һэн: бурят зон газартарияалангые эрхилдэггүй шахуу байгаа.

Бурят-Монголой ажалшад Советскэ засагай урда үргэлжэдөө үзэг бэшэг мэдэхэгүй байгаа. Революциин урда Бурят-Монголдо оройдоол 15-аад эхин һургуулинууд бии һэн. Тэндэ имагтал нюдарган баяшуулай ба ноёдой үхибүүд орохо аргатай байгаа. Харин балар, бүдүүлиг байдал тараадаг дасангууд һургуулинуудта орходоо 8 дахин олон байгаа. Арад зониие мунхаруулжа байһан ламанар ба бөөнэр хадаа багшанарта орходоо мянга шахуу дахин олон байгаа.

Революциин урда тээхи Бурят-Монголой ажалшад медицинскэ туһаламжа абадаггүй байгаа. 1917 ондо Бурят-Монголдо оройдоол 2 больница, 14 врачууд байһан юм. Хүн зоной үбшэлхэ ба үхэхэ ябадал илангаяа бурядуудай дунда тон олон үзэгдэдэг байгаа. Түрэһэнэйнь түрүүшын жэлдэ нарай хүүгэдэй үхэлгэнь 60 процент хүрэдэг һэн. Ламанар, бөөнэр, хуурмаг эмшэд хадаа ажалшадай бэеые муудуулдаг, тэдэндэ тон ехэ хоро хүргэдэг байгаа.

Агууехэ Октябрьска социалистическэ революциин илаһанай ашаар Бурят-Монголой хуби заяан үндэһөөрөө хубилаа.

Гражданска дайнай дүүрэһэнэй һүүлдэ Бурят-Монголой ажалшад арадайнгаа һандаргагдаһан ажахые һэргээн бодхоохын ба хүгжөөхын түлөө, формоороо национальна, удхаараа социалистическэ культураяа байгуулхын түлөө эдэбхитэйгээр ороһон байна.

Ажахыгаа һэргээн бодхоохо талаар хэһэн хүдэлмэриин ба Советскэ правительствын үзүүлһэн айхабтар ехэ туһаламжын ашаар 1928 оной эхиндэ республикын промышленностиин валова продукциин хэмжээн 1923 онойхидо орходоо хоёр дахин ехэ болоһон байха юм. Айхабтар богонихон болзор соо фабрика, заводууд бодоһон, электростанцинуудай галнууд яларһан, станогууд болон машинанууд хүдэлмэрилжэ эхилһэн байна. Сталинска табанжэлнүүдэй үедэ республика дотор гүн ехэ хубилалтанууд болоо.

Хооһон тала, ой тайга газарнуудта Ленинэй орденто паровозо-вагонно завод, машина бүтээлгын завод, Улан-Удын мяха-консервын комбинат, Улан-Удын механизированнэ шэлэй завод мэтын промышленна томо предприятинууд ба бусад хэдэн предприятинууд урган гараа.

Республика дотор союзно-республиканска, нютагай гүрэнэй ба кооперативна промышленностиин 300 гаран промышленна предприятинууд ашаглалгада оруулагдаа.

Нилээд ехэхэн геолого-разведочнэ хүдэлмэри хэгдээ. Энэ хадаа ашагта малтамалнуудай хэдэ хэдэн шэнэ уурхайнуудые нээхэ арга боломжо үгөө. Тэдэ ашагта малтамалнуудай база дээрэ Галуута-нуурай шулуун нүүрһэнэй шахтанууд байгуулагдаһан ба ашаглалда оруулагдаһан, барилгын материалнуудай болон бусад промышленна предприятинууд байгуулагдаһан байна.

Энергетическэ база хэмжээгүй ехээр ургаа. Имагтал сталинска табанжэлнүүдэй үедэ электроэнерги үйлэдбэрилгэ 115 дахинһаа үлүү ургаа. Республика дотор элдэб янзын транспорт ба хэлхээ холбоон хүгжөөгдөө. Тон шэнэ транспорт — агаарай транспорт бии болоо.

Бурят-Монгол хадаа Советскэ Союзай зүүн зүгтэхи индустриальна республикань болоо.

Промышленностиин хүгжэхэтэй хамта хүдөө ажахы мүн лэ ургаһан байна. Колхозно байгуулалтын илаһан ябадал республикын хүдөө ажахые үндэһөөрнь хубилгаа. Гээгдэнги, нүүдэл ба хахад нүүдэл, ашаг багатай байһанаа, хүдөө ажахы болбол томо, социалистическэ ашаг ехэтэй ажахы болоо. Малажал ехээр ургаа, малай үүлтэр һайжаруулагдаа, тэрэнэй ашаг шэмэнь хэдэ дахин ехэ болоо.

Газартарияаланда бүри ехэ хубилалта болоһон байна.

Парти ба Советскэ гүрэн Бурят-Монголой колхозуудые эгээл түрүү техникээр зэбсэгжүүлээ. Колхозууд ба совхозуудай полинууд дээрэ үшөө дайнай урда тээ олон мянгаад тракторнууд, комбайнууд болон хүдөө ажахын орёо оньһон бусад машинанууд хүдэлмэрилжэ байгаа. Хүдөө ажахые механизацилга болбол тарилгын талмайе үргэдхэхэ услови байгуулаа. 1940 ондо тарилгын талмай 1923 онтой сасуулбал 3 дахинһаа ехэ болоо.

Социалистическэ хүдөө ажахын хэлбэришэгүй хүгжэлтэ хадаа колхознигуудай ажабайдалые хубилгаа. Үйлэдбэриин һайнаар түхеэрэгдэһэн барилгануудтай, һургуулинуудтай, больницануудтай, хүүгэдэй яслинуудтай ба садуултай, клубуудтай, радиоузелнуудтай ба электростанцинуудтай, болбосон түхэлтэй колхозно олон тосхонууд бии болоо.

Ажалша тарияашанай ба малшанай үлэсхэлэн хооһон ба үгытэй ядуу байдал хэтэдэ һалан ошоо.

Тосхонуудта ба улусуудта урдань мэдэгдээгүй байһан, агрономой, мелиораторай, зоотехнигэй, трактористын, комбайнерай, шофёрой, механигай, инженерэй ба бусадай профессинүүд бии болоо.

Советскэ засагай жэлнүүдтэ бурят-монгол арадай культурын талаар гүнзэгы ехэ революционно хубилалтанууд бэелүүлэгдээ.

Агууехэ Октябрьска социалистическэ революци арад зоной үни удаанай харанхы мунхаг байдалда эсэс табяад, культура ба гэгээрэлэй хүгжэлтын үргэн ехэ харгы нээгээ.

Жэшээтэ богонихон болзор соо Бурят-Монгол болбол үзэг бэшэг үргэлжэдэе мэдэдэг республика болоо, тэрэ хадаа тон олон һургуулинуудтай болоо. Мүнөө республикын һургуулинуудта 1923 ондо орходоо 6 дахин олон үхибүүд һурана. Республика дотор бүгэдэниитын уялгата эхин һуралсал бэелүүлэгдээ, дунда һургуули дүүргэжэ байһан һурагшадай тоо жэлһээ жэлдэ олошорно. Һуралсалай энэ жэлдэ манай республика дотор 666 эхин, долоон жэлэй ба дунда һургуулинууд хүдэлмэрилнэ.

Республикын һургуулинуудта олон мянган багшанар хүдэлмэрилнэ. Тэдэнэй олонхинь тусхай педагогическа эрдэмтэй юм. Һайнаар ба олон жэлдэ хүдэлмэрилһэнэйнгөө түлөө 600 гаран багшанар Советскэ Союзай орденуудаар ба медальнуудаар шагнагдаа. 15 багшанарта «РСФСР-эй һургуулиин габьяата багша» гэһэн нэрэзэргэ, 63 багшанарта «БМАССР-эй һургуулиин габьяата багша» гэһэн нэрэзэргэ олгогдоо.

Сталинска табанжэлнүүдэй үедэ һургуулиин наһанда хүрөөгүй үхибүүдэй олон тоото эмхи зургаанууд байгуулагдаа. Хэрбээ 1926 ондо республика дотор хүүгэдэй имагтал нэгэ сад байгаа һаа, мүнөө хүүгэдэй 70 гаран садууд бии.

Республика болбол гурбан дээдэ һургуулитай, 10 тусхай дунда һуралсалай заведенинүүдтэй. Тэндэнь үндэр мэргэжэлтэй хэдэн зуун специалистнууд бэлэдхэгдэдэг. Мүн культурын научно-шэнжэлэлгын институт, багшанарай мэргэжэлые дээшэлүүлхэ институт бии.

Ажалшадай элүүр энхэ байхын түлөө парти ба правительствын саг үргэлжын анхарал оролдолгын ашаар лэ Советскэ засагай жэлнүүдтэ республика дотор элүүрые хамгаалха ябадал үргэнөөр хүгжөө. Мүнөө 670 гаран эмнэлгын эмхи зургаанууд, курортнууд, санаторинууд ба амаралтын гэрнүүд бии. Тэндэ олон зуугаад врачууд ба олон мянгаад медицинскэ дунда мэргэжэлтэй хүдэлмэрилэгшэд ажаллана.

Бурят-Монгол арадай культурын ургаһаниие харуулһан эли тодо баримтануудай нэгэн гэхэдэ, культурно-гэгээрэлэй эмхи зургаануудай олошоролго болоно. Республика дотор культурын хэдэн арбаад гэрнүүд, 300 гаран клубууд, 200 шахуу уншалгын гэрнүүд, олон тоото библиотеканууд, 150 хүрэтэр стационарна ба нүүдэл киноустановконууд бии. Манай республикын городууд ба тосхонуудые радиофикацилха талаар ехэхэн хүдэлмэри хэгдээ. Республика дотор хамтадаа 37.600 гаран радиоточконууд, тэрэ тоодо хүдөө нютагуудта 21.600 гаран радиоточконууд толгогдоо.

Советскэ хэблэл эршэмтэйгээр хүгжэжэ байна. Хэрбээ революциин урда тээхи Бурят-Монгол өөрынгөө хэблэлгүй, бурят-монгол арад өөрынгөө үзэг бэшэггүй байгаа һаа, мүнөө үедэ республика дотор жэл соо юрэнхыдөө 13.3 миллион шахуу хэһэг тиражтай, 2 республиканска, 29 аймагай, городской ба заводской газетэнүүд хэблэгдэнэ.

Бурят-монгол арад түрэлхи хэлэн дээрээ марксизм-ленинизмын классигуудай зохёолнуудые шудална, ородой ба дэлхэйн уранһайханай литературын болон советскэ уранзохёолшодой зохёолнуудые уншана.

Бурят-монгол советскэ литература болбол единэ олонациональна советскэ литературын таһаршагүй хубинь мүн байжа, манай социалистическэ бодото байдалые зүбөөр харуулна, бурят-монгол арадые коммунистическээр хүмүүжүүлгын хүсэ ехэтэ зэбсэг мүн болоно.

Республика дотор гүрэнэй Ленинэй орденто оперо ба балетэй театр, ород драмын театр, колхозно театр, гүрэнэй филармони, уралан зуралгын искусствонуудай музей, арадай творчествын Байшан, Чайковскиин нэрэмжэтэ театрально-музыкальна училищи, хүүгэдэй музыкальна һургуули, советскэ уранзураашадай союз, советскэ композиторнуудай союз болон бусад хүдэлмэрилнэ. Искусствын эмхи зургаануудай тоо хадаа республикын искусствын тон ехээр ургаһан тухай хэлэнэ.

Арад зоной дундаһаа дэбжэн гараһан национальна интеллигенциин ургалта хадаа ленинско-сталинска национальна политикын тон шухала ашаүрэ мүн. Советскэ засагай жэлнүүдтэ республика дотор гүрэнэй ба ажахын органуудай хүтэлбэрилэгшэдэй, олон тоото бэлигтэй кадрнууд, инженернүүд ба техникүүд, хүдөө ажахын мэргэжэлтэд, врачууд ба багшанар, научна хүдэлмэрилэгшэд, уранзохёолшод, артистнууд, уранзураашад, композиторнууд урган гараһан ба хүмүүжүүлэгдэһэн байна.

Имагтал Советскэ засагай үедэ олониитын ба культурна ажал ябуулгала хабаадуулагдаһан бурят эхэнэрнүүд тэдэнэй тоодо үсөөн бэшэ бии.

Бурят-Монголой ажалшад өөрынгөө социалистическэ республикаар омогорходог. Бурят-монгол арад өөрынгөө гайхамшаг һайхан социалистическэ Эхэ орон — СССР-тэ ниигэ дуратай.

Манай Эхэ орондо немецко-фашистска булимтарагшад хорото муухайгаар добтолон ороод, со-

(Үргэлжэлэлынь 4-дэхи нюурта).

Пропагандистнуудта ба агитаторнуудта туhаламжа

Бурят-Монголые сагаангвардеецүүдhээ ба интервентнүүдhээ сүлөөлhэн үдэрhөө хойшо үнгэрhэн гушан жэлэй ойдо

Түгэсхэл

...иализм байгуулжа байгаа советскэ хүнүүдэй амгалан тайбан ажалые таhалдуулhан шэрүүн шанга шалгалтануудай үдэрнүүдтэ, Бурят-Монголой хүбүүд ба басагад Советскэ Союзай бүхы арадуудтай хамта Октябриин агууехэ туйлалтануудые хамгаалан, Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнай фронтнууд дээрэ баатарлигаар дайлалдаhан байха юм. Командованиин даабаринуудые дүүргэхэдээ баатаршалга ба эрэлхэг зориг гаргаhанайнь түлөө манай республикын 19 эрхим хүбүүдтэ Советскэ Союзай Геройн нэрээзэргэ олгогдоhон, олон мянган сэрэгшүүл Советскэ Союзай орденууд ба медальнуудаар шагнагдаhан байна. Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнай жэлнүүдтэ республикын ажалшад хадаа элдэб материалнуудые, эдеэ хоолой зүйлнүүдые, түүхэй эд фронтдо ба арадай ажахыда үгэжэ, тылдэ хэhэн шэн габьяата ажалаараа дайсаниие илаhан илалта бэелүүлэлсэhэн байна. Республикын худалмэришэд, колхознигууд ба интеллигенци өөрынгөө нөөсэлгэнүүдhээ 86 гаран миллион түхэриг мүнгэ Советскэ Армиин зэбсэглэлгэдэ үгэhэн, дайлалдажа байгаа армиин сэрэгшүүлдэ 153 вагон элдэб бэлэгүүдые эльгээhэн байна.

Дайнай жэлнүүдтэ республикын промышленность өөрынгөө хүсэ шадалые хүгжөөжэ үргэлжэлүүлhээр байгаа. Эдэ жэлнүүдтэ Селендумска моторо-заhабарилгын завод, загаhанай консервын 2 комбинат ба загаhанай хэдэн заводууд ашаглалгада оруулагдаhан байна.

Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайн хадаа колхозно байгуулалтын хүсэ шадалые, социалистическэ хүдөө ажахын бата бэхиие шалгаhан шэрүүн шанга шалгалта мүн байгаа. Энэ шалгалтые манай колхозууд, МТС-үүд ба совхозууд нэрэтэй түрэтэйгөөр барижа гараа.

Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайе илалта түгэсөөр дүүргээд, советскэ арад тон ехэ дэбжэлтэтэйгээр дайнай hүүлэй сталинска табанжэлые бэелүүлжэ эхилhэн юм. Дайнай hүүлэй байгуулалтын агууехэ сталинска түсэбүүдые бэелүүлхын түлөө Бурят-Монголой республикын ажалшадай тэмсэл хадаа үнгэрhэн дүрбэн жэл соо гайхамшагта ехэ үрэ дүнтэй байба.

Дайнай hүүлэй табанжэлэй дүрбэн жэлэй түсэб республикын промышленность 102,8 процентээр, 1949 оной ехэдхэгдэhэн түсэб 106,1 процентээр дүүргээ, республикын бүхы промышленна продукциин хэмжээн 1949 ондо дайнай урда тээхи 1940 онойхиие 60,8 процентээр, 1923 онойхиие 102 дахин үлүүбшэлээ. 1949 он хадаа республикын промышленностиин хүсэеэ улам ехэдхэhэн, шэнэ техникэ, бүри hайн технологи ба хүндэ хүдэлмэри механизацилгые улам нэбтэрүүлhэн жэл байгаа.

Үшөө hаяхан үнгэрhэн сагта модо бэлэдхэлгэ дээрэ имагтал гар хюрөө ба hүхэ хэрэглэжэ байhан ой модоной промышленность болбол промышленностиин хүгжэнхэй механизированнэ hалбари болоо. Хэдэн зуугаад электрохюрөөнүүдые, электролебедконуудые ба модо ашаха механизмуудые хүдэлгэдэг хэдэн арбаад нүүдэл электростанцинууд, модо зөөдэг автомобильнууд ба модо таллуулдаг тракторнууд модо бэлэдхэл дээрэ үргэнөөр хэрэглэгдэнэ. Ой модоной промышленностиин механизацилга хадаа модо бэлэдхэлгын хэмжээе нилээд ехэ болгохо арга олгоо.

Промышленностиин ургахатай хамта кадрнуудшье ургана. Промышленностьдо хүдэлмэрилжэ байhан хүдэлмэришэдэй ба инженерно-техническэ хүдэлмэрилэгшэдэй тоонь таhалгаряагүйгөөр ургана, 1923 онтой жэшээлбэл энэ тоо 50 дахинhаа үлүү ургаа.

Орёо оньhон техникые шудалаад байhан олон мянган хүдэлмэришэд республикын предприятинууд дээрэ стахановскаар хүдэлмэрилнэ. Тэдэнэй тоодо 1500 гаран хүдэлмэришэд табанжэлэйнгээ даабаринуудые болзорhоонь урид дүүргээ.

Республикын предприятинууд дээрэ табанжэлэй түсэбые болзорhоонь урид дүүргэхын түлөө, эрхим шанарай продукци гаргахын түлөө, үйлэдбэридэхи культурын түлөө, юумэеэ арбилхын түлөө, мүнгэнэй эрьесые түргэдхэхын түлөө бүгэдэарадай социалистическэ мүрысөөн үдэрhөө үдэртэ ургажа ба үргэдэжэ байна. Ажалай дэбжэлтын ургалта ажалшадай зохёон байгуулхы эдэбхиие үзэгдөөгүй ехээр хүгжөөгөө. Зоригтой новаторнууд — үйлэдбэриин технологиие улам нарижуулхын түлөө тэмсэлшэд урган гараа. Ленинэй орденто паровозо-вагонно заводто 1949 ондо мянга гаран рационализаторска мэдүүлгэнүүд ороо, тэдэнэй заримыень бэелүүлhэнэй ашаар 4,5 миллион гаран түхэриг гүрэнэй зөөри алмагдаа.

Республикын хүдөө ажахы хэлбэришэгүйгөөр хүгжэнэ.

Колхознигууд ба колхозницанууд ниитын малажал хүгжөөхэ гурбан жэлэй түсэбые дүүргэхын түлөө тэмсэхэ зуураа 1949 ондо ниитын ашаг шэмэтэ малай тоо толгойе нилээд олошоруулаа. Республикын бүхы колхозууд мүнөө ашаг шэмэтэ малай ба шубуунуудай 4—4 фермэнүүдтэй болоо. Колхозой малнуудай олонхинь мүнөө типовой байрануудта байдаг. Олон тоото зоотехническэ ба ветеринарна участогууд байгуулагдаа. Метизациин үндэhэ hуури дээрэ хүдөө ажахын малнуудай үүлтэрынь нилээд hайжаржа байна. Гүрэнэй ашаг шэмэтэ малажалай туршалгын станци, үүлтэртэ малнуудай рассаднигууд, олонхи колхозуудта үүлтэртэ малай фермэнүүд байгуулагданхай, малажалые саашадань хүгжүүлхын тула бата бэхи тэжээлэй база байгуулагдажа байна.

ВКП(б)-гэй ЦК-гэй февральска Пленумэй шиидхэбэринүүдые бэелүүлэн, гүрэнэй ехэ туhаламжые ашаглан, манай республикын колхозууд, МТС-үүд ба совхозууд полеводствын хүгжэлтэдэ шэнэ шэнэ амжалтануудые туйлаа. Дайнай hүүлэй сталинска табанжэлэй дүрбэн жэлдэ колхозуудай тарилгын талмай 54 мянган гектараар ехэ болоо, ороohото культурануудые тарилга—44 мянган гектараар ехэ болоо. Хүдөө ажахын культурануудай 1949 оной ургаса 1948 оной ургасые ехээр үлүүлээ. Республикын колхозууд 1949 ондо гүрэндэ талха ба хүдөө ажахын бусад продуктнуудые тушааха түсэбөө болзорhоонь урид дүүргээ.

Полеводстводо ба малажалда үнгэрhэн жэлнүүдтэ үндэр показательнуудые туйлаhанайнгаа түлөө хүдөө ажахын 376 түрүү хүнүүд ССР Союзай орденууд ба медальнуудаар шагнагдаа, үндэр ургасын 17 эрхим мастернуудта Социалистическэ Ажалай Геройн нэрээзэргэ олгогдоо, малажалай мянга гаран түрүүшүүл «Республикын эрхим малша» гэhэн хүндэтэ нэрээзэргэтэй болоо.

1949 ондо үндэр ургасын мастернуудай ба малажалай түрүүшүүлэй тоо улам олошороо.

Дайнай hүүлэй жэлнүүдтэ культурна байгуулалтын талааршье элитэ амжалтанууд туйлагдаа. Арадай гэгээрэлдэ, элүүрые хамгаалгада, культурно-гэгээрэлэй хүдэлмэридэ жэлhээ жэлдэ улам ехэ мүнгэ зөөри hомологлоно. 1950 ондо социально-культурна хэмжээ ябуулгануудта дайнай урда тээхи 1940 онойхиhоо хоёр дахинhаа үлүү ехэ мүнгэн hомологдоhон байна. Городуудые болон бусад hуурин газарнуудые болбосон түхэлтэй болгохо, гэр байрын фондые ехэ болгохо гэхэ мэтын хүдэлмэри ябуулагдажа байна.

Идеологическа хүдэлмэриин асуудалнууд тушаа ВКП(б)-гэй Центральна Комитедэй түүхэтэ тогтоолнууд болбол формоороо национальна, удхаараа социалистическэ манай культурын саашадаа хүгжэлгэдэ айхабтар ехэ үүргэ дүүргэбэ. Республикын олониитын организацинууд болбол Бурят-Монголой түүхые шэнжэлгэдэ, литература ба искусстводо байhан буржуазно-националистическэ ба бусад хазагайруулгануудые партийна организацинуудай хүтэлбэреэр элирүүлээ. Уранзохёолшод, уранзураашад, композиторнууд, искусствын хүдэлмэрилэгшэд болбол советскэ идеологидо харша нүлөөнүүдтэ эсэргүү тэмсэл хэжэ, советскэ байдалые үнэн зүбөөр харуулhан, идейнэ ба уранhайханайнгаа талаар hайн хэдэ хэдэн зохёолнуудые байгуулаа. Олониитэ зоной коммунистическэ мэдэрэлые дээшэлүүлхэ ябадалда зорюулагдаhан бүхы идеологическа хүдэлмэриин ниитэ хэмжээн республика дотор нилээд дээшэлээ.

Республикын промышленностиин, хүдөө ажахын ба культурын хүгжэлтэдэ туйлагдаhан Бурят-Монголой амжалтанууд хадаа коммунизм байгуулгын замаар манай ороной хэлбэришэгүйгөөр урагшаа дабшан ябаhанай эли тодо гэршэ мүн.

Манай республикын арадууд Бурят-Монголые сагаангвардеецүүдhээ ба интервентнүүдhээ сүлөөлhэн үдэрhөө хойшо 30 жэлэй гайхамшагта ойдо большевистскэ партиие, советскэ правительствые болон бүхы арадуудай агууехэ вождь ба багша нүхэр Сталиниие тойрон улам нигтаар жагсан ерэбэ.

* * *

Манай ороной арадууд Ленин—Сталинай партиин ударидалга доро ябажа, Агууехэ Октябрьска социалистическэ революци хээ, гражданска дайнай жэлнүүдтэ хариин гүрэнэй интервентнүүдые ба дотоодын контрреволюциие үй бута сохёо, социализм байгуулаа, немецко-фашистска булимтарагшадта ба японско империалистнуудта эсэргүү Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнда түүхэтэ илалта туйлаа, мүнөө коммунизм байгуулгын зорилгонуудые амжалтатайгаар шиидхэжэ байна.

Ленин — Сталинай партиин, Советскэ правительствын сэсэн мэргэн гадаадын политикын ашаар Советскэ гүрэнэй уласхоорондын нэрэ хүндэнь хэмжээгүй ехээр ургаа, манай Эхэ орон эб найрамдалай, демократиин ба социализмын хүсэн түгэс түшэг тулгуури болоо.

«Советскэ арад өөрынгөө тэмсэл ба хүдэлмэриин үрэ дүнгүүдые хуулита омогорхолтойгоор харана. Советскэ хүнүүд хадаа коммунизмын замаар манай ороной урагшаа дабшаха саашанхи хүдэлөөнэй амжалтануудта хэлбэришэгүйгөөр бүрин этигэнэ. Мүнөө Советскэ Социалистическэ Республикануудай Союзhаа үлүү бата бэхи гүрэн үгы байна. Советскэ олониитын ба гүрэнэй байгуулалта хадаа обществые эмхидхэлгын эрхим формо, дэлхэй дээрэ эгээн бата бэхи байгуулалта мүн». (СССР-эй Верховно Советдэ hунгаха hунгалтануудтай дашарамдуулан бүхы hунгагшадта хандаhан ВКП(б)-гэй ЦК-гэй хандалгаhаа).

Советскэ Союзай арадууд СССР-эй Верховно Советдэ hунгаха hунгалтануудые угтажа ябана. Бүхы hунгагшадта хандаhан ВКП(б)-гэй Центральна Комитедэй хандалга хадаа хүдэлмэришэд, колхознигууд ба интеллигенциин политическэ ба ажалай эдэбхиие шэнэ хүсэтэйгөөр бадаруулаа.

Коммунистическэ партиин хандалгада харюу болгон Бурят-Монголой ажалшад хадаа советскэ арадай бүхы илалтануудые зоригжуулагша ба эмхидхэгшэ Ленин—Сталинай партиие тойрон өөрынгөө зэргэнүүдые улам нигтаар жагсаана, дайнай hүүлэй сталинска табанжэлые болзорhоонь урид дүүргэхын түлөө, промышленностьдо, хүдөө ажахыда ба культурада шэнэ амжалтануудые туйлахын түлөө социалистическэ мүрысөө улам үргэнөөр дэлгэрүүлжэ байна.

СССР-эй Верховно Советдэ hунгаха hунгалтануудта республикын ажалшад болбол коммунистнууд ба партийнабэшэ хүнүүдэй сталинска блогой кандидатнуудай түлөө бүхы советскэ арадтаяа хамта голосовалхадаа, манай социалистическэ Эхэ ороной саашадаашье хүсэн түгэлдэр ба эрхэ сүлөөтэй байхын түлөө, манай советскэ гүрэнэй хүсэтэй ба илагдашагүй байхын түлөө, социалистическэ промышленностиин шэнээр hалбаран бадархын түлөө ба социалистическэ хүдөө ажахын амжалтануудай түлөө, манай арадай материальна тэнигэн байдалай саашадаа хүгжэхын түлөө ба арадай гэгээрэлэй, ажалшадай культурно-техническэ хэмжээнэй ургалтын түлөө, советскэ наука ба культурын шэнээр hалбаран бадархын түлөө голосовалха байна.

Республикын ажалшад манай ороной бүхы арадуудтай хамта Советскэ Союзай арадуудай саашадаа эрхэ сүлөөтэй, тэгшэ эрхэтэй байхын түлөө ба СССР-эй арадуудай эблэршэгүй хани барисаанай болон морально-политическэ нэгэдэлэй саашадаа ургахын ба бэхижэхын түлөө, манай советскэ демократиин бэхижэхын түлөө, СССР-эй сэсэн мэргэн гадаадын политикын түлөө, арадуудай хоорондохи бата бэхи эб найрамдалай түлөө, эб найрамдалай, демократиин ба социализмын уласхоорондын фронтын ургахын түлөө, манай социалистическэ Эхэ ороной интересүүдые хёрхоор сахижа байгаа манай Зэбсэгтэ Хүсэнүүдэй бэхижэхын ба ургахын түлөө голосовалха байна.

СССР-эй Верховно Советдэ hунгаха үдэр — 1950 оной мартын 12 хадаа Ленин — Сталинай партиие тойрон, агууехэ вождь ба багша нүхэр Сталиниие тойрон жагсаhан Советскэ Союзай арадуудай нэгэдэл ба жагсаалай хүсэ ехэтэ демонстрациин үдэр болохо байна.

(ВКП(б)-гэй Обкомой пропаганда ба агитациин таhагай «Агитаторай блокнодhоо»).

ЛЕНИНГРАД. Горькиин нэрэмжэтэ «Печатный двор» гэжэ типографи М. Горькиин зохёолнуудай бүрин суглуулбариие хэблэжэ эхилээ. Агууехэ пролетарска уранзохёолшын зохёолнууд 300 мянган экземпляр тиражтайгаар гаргагдахань.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: шалгагша комсомолка Зинаида Никитина М. Горькиин зохёолнуудай хэблэгдэhэн томуудые шалгажа байна.

ТАСС-эй фотохронико.

Үхибүүдэй үнэн зүрхэнэй баяр

БМАССР-эй нютагай промышленностиин хүдэлмэришэдэй профсоюзай обком, мүн фабзавкомууд болон месткомууд болбол Кударын аймагай үхибүүдэй байшанда хүмүүжүүлэгдэжэ байгаа үншэн үхибүүдые өөhэдынгөө шефтэ абаhаар гурбан жэл болоо.

Профсоюзай хүдэлмэрилэгшэд шефтээ абаhан үхибүүдтээ анхарал ехэтэйгээр хандажа, шухала туhаламжануудые саг үргэлжэ хүргэжэ байдаг. Энэ үе соо элдэб hонин бэлэгүүдые хэдэн дахин эльгээhэн байна. Шухала hонин номууд, баян, гармони, мандолина, патефон, патефонно пластинканууд, шатар, даам гэхэ мэтэ хамта дээрээ хэдэн мянгаад түхэригэй бэлэгүүдые үхибүүд абажа, үнэн зүрхэнhөө баясаhан байна.

Агууехэ социалистическэ Эхэ орон доторoо эсэгын халуун анхаралаар хүреэлэгдэhэн, омогтой баяртай үхибүүд өөhэдынгөө шефүүдтэ инаг дулааханаар нигэжэ бэшэнэ.

«Манай хүндэтэ шефүүд! Эхэ эсэгэ мэтэ энхэргэн hайнаар бидэнэртэ хандадаг байhанайтнай түлөө гүн ехэ баясхалан хүргэнэбди.

Советскэ үхибүүд тухай коммунистическэ партиин, бүхы советскэ арадай, манай багша ба вождь хүндэтэ И. В. Сталинай эсэгэ ёhоной анхаралай ашаар, бидэ үхибүүд золтой жаргалтай байнабди. Кударын аймагай үхибүүдэй байшанда хүмүүжүүлэгдэжэ байха зуураа, бүхы советскэ арад зоной зүгhөө бидэнэр тухай айхабтар ехэ анхарал оролдолго гаргадаг байhыень хододоо мэдэржэ, баясажа байнабди.

Бидэнэр hургуулида ном үзэнэбди, элдэб hонин кружогуудта заняти хэнэбди, колхознигуудта концертнүүдые харуулнабди, уран зохёолнуудые олоор уншанабди. Иимэ hайн hайхан, зол жаргалта ажабайдалайнгаа түлөө ашата багша Сталиндаа асари ехэ баясхалангаа хүргэнэбди.

hуралсалайнгаа түрүүшын хахад жэл соо hайнаар hураабди. Теэд саашадаа бүри hайнаар hурахабди, жаяг заршамаа улам шангадхахабди, Эхэ оронойнгоо үнэн патриодууд болохоор бэеэ хүмүүжүүлхэбди гэжэ хүндэтэ шефүүд, таанараа найдуулнабди».

Профсоюзай хүдэлмэрилэгшэд өөhэдынгөө шефтэ абаhан эдир багашуултай холбоо барисаагаа саашадаа улам бэхижүүлхэ байна.

А. Беляев.

Колхознигуудай культурна ажаhуудал

МУХАРШЭБЭР. Октябриин сомоной «Путь Ленина» колхозой правлени (түрүүлэгшэнь нүхэр Л. Калашников) колхознигуудайнгаа культурна байдалые hайжаруулха тушаа ехэ анхарал хандуулдаг. Тус колхоздо радио байгуулагдажа, колхознигууд орон дотор ба хилын саана боложо байhан hонинуудые саг үргэлжэ шагнажа байдаг болоо. Тэрэшэлэн колхознигуудта зорюулhан лекцинүүдые нютагай долоон жэлэй hургуулиин багшанар хододоо үнгэргэжэ байдаг.

Колхозой клуб соонь уранhайханай самодеятельностиин коллектив концерт, зүжэг наада харуулдаг юм.

Н. Цыбикдоржиев.

Советско-хитадай Договорба Хэлсээн... тухай Токудын мэдүүлгэ

ТОКИО, февралиин 16. (ТАСС). «Акахата» газетын мэдээсэhэнэй ёhоор, японско компарти советско-хитадай Договор ба Хэлсээнүүдые гүйсэдөөр дэмжэнэ гэжэ Токуда февралиин 15-да мэдүүлбэ.

Энэ Договорой удхашанарынь юуб гэхэдэ, Советскэ Союз ба Хитад хадаа бүхы дэлхэйдэ эб найрамдалай бата бэхи ба агууехэ тулгууриие байгуулаа, тиин энэнь Азиин арадуудай бэеэ даанхай ба амгалан байдалда илангаяа шухала байна гэжэ Токуда мэ... Энэ Договор хадаа Потсд... декларацитай зохилдуулан ... талын эб найрамдалые дар... талха бодото арга боломжо... шэ. Дальний, Порт-Артур, Хи... Чанчуньска түмэр замые эр... үгэхые СССР-эй зүбшөөhэн ... хадаа гадаадын монополист... капиталда ба гадаадын моно... тическэ капиталай мэдэлдэ ... Японийн хархис хүсэнүүдтэ ... сохилто үзүүлбэ.

Бүгэдэниитын эб найрамдалай бата тулгу...

БУДАПЕШТ, февралиин 16. (ТАСС). Бүхы венгерскэ газетэнүүд СССР-эй ба Хитадай Арадай Республикын хоорондо баталагдаhан хани барисаан, союз ба харилсан туhалалсалга тухай Договорто зорюулан, түрүү ба ...ционно статьянуудые толило...

Энэ Договор хадаа хитад ...дые хүсэтэ алхамаар ура... дабшуулха байна гэжэ «С... Неп» газетэ бэшэнэ.

Шэнэ Хитадта национальна асуудалые шиидхэлгэ

ПЕКИН, февралиин 14. (ТАСС). Сининдэ зүблөөн боложо хитадууд, монголнууд, түбэдүүд ба Цинхай провинцида ажаhуудаг бусад национальностьнуудай 500 гаран түлөөлэгшэд хабаадаа. Зүблөөн дээрэ үгэ хэлэhэн хүнүүд Цинхайда демократическа хубилалтануудые хэхэ тушаа провинциин бүхы национальностьнуудай нэгэ hаналтай байhые тэмдэглэбэ, —гэжэ Синьхуа агентство мэдээсэнэ.

Провинциальна правител... түрүүлэгшын орлогшо үгэ ... дээ, гурбан hарын урда тэ... дай-сүлөөлэлгын армяар сү... дэhэнhөө хойшо Цинхай про... да туйлагдаhан амжалта... тэмдэглэбэ.

Суглаан хадаа арадай ... ральна правительствын түрү... Мао Цзе-дунда телеграмма ... гээбэ.

Эб найрамдалай тала баригшадай бүхэдэлхэйн конгрессэй саг үргэлжын комитедэй гэшүүдэй пресс-конференци дээрэ

ПАРИЖ, февралиин 17-до, эндэ пресс-конференци болобо, тэрээн дээрэ парижска ба гадаадын хэблэлэй, тэрэшэлэн Парижай демократическа олониитын олонтоото түлөөлэгшэд байлсаба.

Түрүүлэгшээр байhан профессор Фредерик Жолио-Кюри хадаа бүхы оронуудта эб найрамдалай тала баригшадай ябуулжа байгаа тэмсэл үргэдэн шангадажа байна гэжэ тэмдэглэбэ.

Саг үргэлжын комитедэй орлогшо-түрүүлэгшэ Габриэль Д' Арбусье хадаа олониитын hанал бодолдо эб найрамдалай тала баригшадай үзүүлhэн нүлөөн улам бүри ургажа байна гэжэ тэмдэглэбэ. Саг үргэлжын комитедэй Римскэ сесси дээрэ болбосоруулагдан ... дурадхалнуудые зохихо ор... парламентнуудай зүбшэн ... дэ дамжуулан үгэхын тула ... янзын оронууд худар февра... эльгээгдэхэ делегацинуудай ...гые соносхобо.

Саг үргэлжын комитедэй ...халнуудынь Германска дем... ческа республикын, Румын... дай республикын ба Бол... арадай республикын парла... даар нэгэн hаналаар абтаа ... Д' Арбусье мэдээсэбэ.

Саг үргэлжын комитет ... найрамдалай тала баригша... хэдэлхэйн хоёрдохи конгре... оной эсэстэ зарлахые хара... жэ Д' Арбусье мэдүүлээ.

Дай үүдхэгшэдтэ эсэргүү эб найрамда... түлөө тэмсэл

ПХЕНЬЯН. Эб найрамдалай тала баригшадай хүдэлөөн Кореядэ урган бэхижэжэ байна. Эб найрамдалай тала баригшадай национальна конгресс февралиин 18-да Пхеньянда болоо, тэрээн дээрэ 1500 шахуу түлөөлэгшэд сугларба.

Эб найрамдал хамгаалха национальна комитедэй түрүүлэгшын орлогшо Пак Ден Ай конгресс нээхэ зуураа, бүхы дэлхэй дээрэ эб найрамдалай түлөө тэмсэл үргэдэжэ байна гэжэ тэмдэглээ. Советско-хитадай Договорой ба Хэлсээнүүдэй hаяхан баталагдаhан ябадал хадаа эб найрамдалай ба аюулгүйн хэрэгэй шэнэ ехэ илалта мүн гэжэ тэрэ мэдүүлбэ.

Эб найрамдал хамгаалха национальна комитедэй түрүүлэгшэ, уранзохёолшо Хан Сер Я гэгшэ эб найрамдалай түлөө тэмсэл тухай элидхэл хэбэ.

Эб найрамдалай түлөө улам эрид шууд тэмсэхэ, Корейын нэгэдэл, бэеэ даанхай байдал ба демократическа хүгжэлтын түлөө бүгэдэарадай тэмсэл хүгжөөхыень бүхы корейскэ арадые уряалhан шиидхэбэри нэгэн h... абтаа.

РИМ. Италиин городу... тосхонуудай муниципальна ... дүүлтэ эб найрамдал ха... урган кампани үргэлж... Энэ кампани хадаа эб ... далай тала баригшадай Б... хэйн конгрессэй саг үр... комитедээр табигдаhан 5 ... халые үндэhэ болгоно. «... газетын мэдээсэhэнэй ё... мянга шахуу муниципа... саг үргэлжын комитедэй ... халнуудые үндэhэ болгоhо... люцинуудые абаа.

Февралиин 18-да милан... лай түмэрзамайхидай ко... ци болобо. Империали... дай ябуулгада зорюул... американска сэрэгэй мате... дые зөөхэгүй гэhэн резолю... дэ нэгэн hаналаар абтаа.

ВЕНА. Хэблэлэй мэдэ... ёhoop, «Вагнер — биро» ... венскэ ехэ заводой хүдэл... ба албахаагшад эб найр... түлөө тэмсэлдэ бүхы хүс... гэhэн уряалтайгаар А... ажалшадта хандаhан ре... баталан абаа.

Вьетнамда „Вьетнамо-Советско-Хитадай хани барисаанай үдэрые“ hайндэрлэнэ

ДЕЛИ, февралиин 18. (ТАСС). Вьетнамска радиогой мэдээсэhэнэй ёhoop, февралиин 18-да, Вьетнамай демократическа республикын бүхы газар дээрэ «Вьетнамо-Советскэ Хитадай хани барисаанай үдэрые» hайндэрлэжэ, арадай угаа ехэ баяр болоо.

Вьетнам ба Советскэ Союзай хоорондо, Вьетнам ба Х... арадай республикын хоорo... ломатическа харилсаануу... тоогдоhониие республикы... хүн зон амаршалаа.

Республикын ехэ цен... арадай зугаа наадан, теат... руулганууд, ехэ концертнү...

США-гэй 400 мянган горнягуудай забастовко үргэлжэлhөөр

НЬЮ-ЙОРК, февралиин 14. (ТАСС). Хүдэлмэреэ эхилхыень дурадхаhан сүүдэй захиралтын байбашье, США-гэй эсэргүүсэн бодоhон горнягууд забастовкоёо үргэлжэлhөөр.

Пенсильвани ба Баруун Виргиниhээ абтаhан мэдээсэлнүүдhээ харахада, забастовко зогсоохо гэжэ сүүдэй захиралтаар тогтоогдоhон болзор хоёр үдэрөөр үнгэ... нэгэшье шахтёр хүдэ... гараагүй.

Ороной прогрессивнэ ...цинууд ба профсоюзуу... эсэргүүсэн бодоhон горня... hаламжа үзүүлхын тула ...луулжа эхилээ.

Харюусалгата редак... орлогшо Ц. Б. Б...

РЕДАКЦИИН АДРЕС: Улан-Удэ, ул Ленина, 26 (ТЕЛЕГРАФНА АДРЕС: Улан-Удэ Үнэн), ТЕЛЕФОНУУД: отв. редактора—23; АТС—1-80, зам. отв. редактора—7-85; отв. секретаря 3-23; отделов партийной и комсомольской жизни, культуры и быта—4-52; пропаганды и агитации—7-85; сельского хозяйства, промышленности и транспорта—6-84; переводов—3-23; писем трудящихся и информации—6-84 (2 зв.); объявлений 2-64 (2 зв.); Для междугородных переговоров—16.

Н—02241. Типография Управления полиграфии, издательств и книжной торговли при Совете Министров БМАССР. Тираж 10.000